
Een onderzoek naar de percepties van betrokkenen over het gebruik van virtuele klaslokalen binnen BBL-opleidingen in de retailsector

Jolanda Vogelsangs - 3440753
Universiteit Utrecht, Nederland

Eerste beoordelaar: Jos Jaspers

Tweede beoordelaar: Gijsbert Erkens

Begeleider: Jos Jaspers

Opdrachtgever: NCvB, Tilburg

Begeleidster NCvB: Karin Bertens

Mei, 2011

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	4
1.1. Theoretisch kader	5
1.2. Onderzoeksvragen.....	9
1.2.1. Subvragen	10
2. Methode	11
2.1. Deelnemers	11
2.2. Onderzoeksopzet.....	11
2.3. Instrumenten	12
2.3.1. Bedrijven	12
2.3.2. Docenten(coaches)	12
2.3.3. Leerlingen	13
2.4. Procedure	14
3. Resultaten	15
3.1. Betrouwbaarheid en validiteit van de data.....	15
3.1.1. Betrouwbaarheid en validiteit – Kwalitatieve gegevens.....	15
3.1.2. Betrouwbaarheid en validiteit – kwantitatieve gegevens.....	15
3.2. Profielen	24
3.2.1. Profiel van de bedrijven.....	24
3.2.2. Profiel van de docenten(coach).....	26
3.2.3. Profiel van de leerling	26
3.3. Subvraag 1	27
3.4. Subvraag 2	32
3.5. Subvraag 3	34
3.6. Subvraag 4	36
3.7. Subvraag 5	39
4. Discussie en conclusie	41
4.1. Bedrijven	41
4.2. Docenten(coaches)	42
4.3. Leerlingen	42
4.4. Kanttekeningen.....	43
4.5. Aanbevelingen	44
Referenties	45
Bijlagen	47
Bijlage 1: Topiclijst bedrijven	48
Bijlage 2: Topiclijst docenten(coaches).....	53
Bijlage 3: Digitale vragenlijst docenten(coaches)	59
Bijlage 4: Vragenlijst leerlingen	81

Samenvatting

In dit onderzoek staat de vraag van opdrachtgever NCvB centraal. Het NCvB ontwikkelt BBL-opleidingen voor landelijke bedrijven. Volgens de branchecode BBL moet een BBL-opleiding per schooljaar minimaal 120 uren theoretisch onderwijs, praktijkonderwijs en praktijkbegeleiding bevatten. Om het aantal uren van toekomstige BBL-opleidingen uit te breiden, realiseert het NCvB nieuwe onderwijsvormen, zoals e-learning en het virtuele klaslokaal. Dit onderzoek beschrijft of het virtuele klaslokaal een geschikte onderwijsvorm is om in te zetten in toekomstige BBL-opleidingen van het NCvB.

De onderzoeksgroepen bestaan uit vijf Retailbedrijven, 31 docenten(coaches) en 119 leerlingen die een BBL-opleiding volgen bij het NCvB. De data zijn verzameld door middel van semigestructureerde interviews, een papieren en een digitale vragenlijst.

De resultaten tonen aan dat persoonlijk contact en begeleiding erg belangrijk zijn en dat vooral het non-verbale aspect gemist wordt in een virtuele sessie. Leerlingen willen het liefst de face-to-face lesbijeekkomsten behouden. De betrokkenen willen het virtuele klaslokaal wel uitproberen als zij hiervoor een training of cursus kunnen volgen, omdat zij inzien dat het voor sommige onderdelen als kennisoverdracht en begeleiding erg geschikt kan zijn. Bedrijven en docenten(coaches) zien blended learning als de manier van opleiden, omdat je op deze manier lesonderdelen plaatst in de onderwijsvorm die daarvoor het meest geschikt is. Hiermee creëer je een effectieve, aantrekkelijke en afwisselende BBL-opleiding.

Kernwoorden: *BBL-opleidingen, competentiegericht leren, face-to-face onderwijs, e-learning, blended learning, virtuele klaslokalen.*

1. Inleiding

Het nieuwe leren met behulp van digitale onderwijsvormen als e-learning is sterk in opkomst. Een voorbeeld hiervan is het virtuele klaslokaal. Een virtuele klas is een werkvorm die qua opzet en inhoud te vergelijken is met een gewone face-to-face klas, alleen verloopt alle interactie (communicatie, activiteiten, uitwisseling van bronnen e.d.) via internetgebaseerde informatie- en communicatietechnologie (Rusman, Giesbertz, Spoelstra & Wigman, 2008). Het virtuele klaslokaal maakt het mogelijk om onderwijs te volgen op afstand, waardoor docenten en leerlingen elkaar overal kunnen bereiken (Greensquare, 2011). In het hoger onderwijs wordt al regelmatig gewerkt met virtuele klaslokalen, maar in het beroepsonderwijs is dit nog relatief nieuw (Ruis, Rusman & Giesbertz, 2008; Rusman en collega's, 2008).

In dit onderzoek staat de vraag van opdrachtgever NCvB centraal. Het NCvB ontwikkelt bedrijfsspecifieke BBL-opleidingen voor ruim 100 landelijke (retail)bedrijven. Momenteel volgen ongeveer 6000 leerlingen een BBL-opleiding bij het NCvB. Volgens de branchecode BBL moet een BBL-opleiding per schooljaar minimaal 120 uren theoretisch onderwijs, praktijkonderwijs en praktijkbegeleiding bevatten (MBO Raad, 2010). De opleidingen van het NCvB worden ingevuld met face-to-face bijeenkomsten en e-learning. Daarnaast krijgen leerlingen praktijkbegeleiding en zijn zij werkzaam in een bedrijf. Niet alle opleidingen voldoen op dit moment aan de 120 urennorm. Om het aantal uren van een toekomstige opleiding uit te breiden, overweegt het NCvB nieuwe onderwijsvormen te gaan gebruiken. Een daarvan is het virtuele klaslokaal. Dit wordt aangeboden als aanvulling op de face-to-face bijeenkomsten. Deze onderwijsvorm moet tevens een oplossing bieden voor bezettingsproblemen in de winkels (Adeyemi, 2011; Marien, 2006).

Recent onderzoek naar virtuele klaslokalen

Communicatiemiddelen als internet hebben ervoor gezorgd dat onderwijs niet langer beperkt wordt tot een vaste locatie of tijdstip (Ruis, et al., 2008; Rusman, et al., 2008). Er wordt steeds meer onderzoek gedaan naar e-learning en virtuele klaslokalen, waarin leerlingen de leerstof, cursus of training doorlopen met een computer en internetverbinding (Hansen, Dirckink-Holmfeld, Lewis & Rugelj, 1999; Roblyer, 2008). Virtuele klaslokalen worden geprezen als onderwijsvorm, omdat het virtuele klaslokaal de mogelijkheid biedt tot directe feedback en het gebruik van de meest actuele media. Dit biedt nieuwe mogelijkheden

tot interactie en kennisverwerving (Brna & Aspin, 1998). Toch zijn er niet alleen maar voordelen te benoemen. Om een virtueel klaslokaal te realiseren, moet elke deelnemer beschikken over minimaal een computer met internetverbinding en daarnaast over de benodigde vaardigheden om deel te kunnen nemen aan een virtuele sessie (Ruis et al., 2008; Rusman et al., 2008). Dit vereist training (Yuzer, 2007). Een ander nadeel is het gebrek aan non-verbale communicatie, omdat de docent niet in kan spelen op de non-verbale reacties die leerlingen geven (Fu, 2010).

Onderzoek naar virtuele klaslokalen beperkt zich tot bepaalde doelgroepen. In het beroepsonderwijs is e-learning in opkomst, maar virtuele klaslokalen worden nog nauwelijks gebruikt. Dit maakt het moeilijk om uitspraken te doen over de geschiktheid van virtuele klaslokalen voor de BBL-opleidingen van het NCvB.

1.1. Theoretisch kader

Het middelbaar beroepsonderwijs

In het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) volgen honderdduizenden jongeren een vakopleiding of een opleiding die perspectief geeft op doorstroom naar het hoger beroepsonderwijs (hbo). Hierdoor heeft het mbo een belangrijke economische en maatschappelijke functie (MBO 2010, 2008). Het mbo werkt samen met het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo) en het hbo om de aansluiting op de arbeidsmarkt te stimuleren (Tillema, Kessels & Meijers, 2000).

Door de behoefte aan nieuwe competenties van werknemers, zoeken bedrijven steeds meer naar programma's waarin werknemers verder opgeleid kunnen worden. Voorbeelden hiervan zijn een zelfcursus die thuis op internet doorlopen kan worden of een simulatieprogramma om complexe processen te oefenen (Marien, 2006; Pavlis Korres, Karalis, Leftheriotou & García Barriocanal, 2009). Een ander voorbeeld zijn BBL-opleidingen, waarin werknemers een mbo-diploma kunnen behalen en daarnaast ook werkzaam zijn in een bedrijf. De mbo-opleidingen worden doorgaans verzorgd door Regionale Opleiding Centra (ROC's), die vanaf augustus 2011 alle opleidingen aanbieden in de nieuwe competentiegerichte kwalificatiestructuur (MBO 2010, 2008). In deze vernieuwde structuur zijn ROC's vrij om de opleidingsinhoud vorm te geven, mits zij kunnen voldoen aan de diploma-eisen die beschreven staan in kwalificatiedossiers (MBO 2010, 2008).

De verandering naar competentiegericht leren is gebaseerd op het idee dat het curriculum meer aandacht moet besteden aan beroepscompetenties, zoals leren leren, reflectie- en interactievaardigheden (Tillema et al., 2000). Hierbij worden competenties gekoppeld aan de beroepspraktijk, waardoor een leerling datgene wat op school geleerd is, direct kan toepassen in de praktijk (Van Puffelen, Ter Wee & Jager, 2001). Competentiegericht leren moet gezien worden als het voorbereiden van de leerling op een zo goed mogelijk functioneren in de praktijk.

Onderwijsvormen in het beroepsonderwijs

Het beroepsonderwijs maakt gebruik van verschillende onderwijsvormen. Er kan onderscheid gemaakt worden in traditioneel onderwijs, e-learning, blended learning en afstandsonderwijs.

Traditioneel onderwijs

Traditioneel onderwijs bestaat uit leeromgevingen gecreëerd in een klaslokaal, waarin een docent kennis overdraagt en aanwijzingen geeft aan leerlingen (Mouzakitis & Tuncay, 2011). Een voordeel hiervan is de sterke relatie die opgebouwd wordt tussen docent en leerling en leerlingen onderling. Dit ontstaat doordat leerlingen in de klas van en met elkaar kunnen leren en communiceren. De docent geeft hierbij directe feedback (Mouzakitis & Tuncay, 2011). Een nadeel is het inroosteren van lessen, omdat deze gebonden zijn aan een bepaalde locatie en tijd. Het gebruik van tekstboeken vormt een tweede nadeel, omdat deze niet altijd actueel zijn (Suo & Shi, 2008). De opkomst van internet heeft gezorgd voor de opkomst van nieuwe leervormen. Een daarvan is e-learning.

E-learning

E-learning is het leren via internet, netwerk of computer. Internet heeft gezorgd voor een wereldwijde verbinding, waardoor leerlingen en docenten altijd met elkaar kunnen communiceren en niet gebonden zijn aan een bepaalde plaats of tijd (Huddleston & Pike, 2008). E-learning is niet geschikt voor alle leertaken. Een docent moet bepalen of een leertaak geschikt is om te plaatsen in een elektronische leeromgeving en welke instructie hierbij past. Daarnaast moet de docent bepalen of de instructie voldoende is om leerlingen individueel of in groepen te laten werken (Huddleston & Pike, 2008).

Ook e-learning heeft voor- en nadelen. E-learning is leerling-gecentreerd in plaats van docentgecentreerd en kan op elke locatie plaatsvinden, waardoor het flexibel in te delen is in de beschikbare tijd. Nadelen zijn de voorbereidingstijd voor zowel leerling als docent en het gemis aan directe feedback (Mouzakitis & Tuncay, 2011).

Om de voordelen van zowel traditioneel onderwijs als van e-learning te benutten, kan een docent ervoor kiezen om bepaalde lesonderdelen, zoals simulaties en zelftesten in e-learning te plaatsen en theorie in face-to-face bijeenkomsten (Henrich & Sieber, 2008; Huddleston & Pike, 2008). Deze combinatie wordt ook wel blended learning genoemd (Varlamis & Apostolakis, 2010).

Blended learning en afstandsonderwijs

In beroepsopleidingen worden steeds vaker vormen van blended learning gebruikt (Humbert, 2007). Er kan gedacht worden aan theorielessen die face-to-face plaatsvinden op een leslocatie en aangevuld worden met opdrachten in een elektronische leeromgeving (Henrich & Sieber, 2008). Hierdoor kunnen nadelen van zowel e-learning als face-to-face onderwijs verholpen worden. Daarnaast worden ook vormen van afstandsonderwijs gerealiseerd, zodat leerlingen met een baan en/of sociale verplichting (bij)geschoold kunnen worden en bedrijven geen problemen ervaren in de bezetting van het personeel (Marien, 2006).

Afstandsonderwijs met asynchrone en synchrone leervormen

Afstandsonderwijs is een onderwijsvorm waarbij de leerlingen niet fysiek aanwezig zijn om onderwijs te volgen. De afstand tussen de docent en leerling wordt verkleind door moderne communicatiemiddelen die interactie mogelijk maken (Adeyemi, 2011). Er kan hierbij sprake zijn van asynchrone en synchrone communicatievormen. Asynchrone communicatievormen maken het mogelijk om onderwijs te volgen in eigen tempo en op elke locatie waar een internetverbinding is (Ruis, Rusman & Giesbertz, 2008; Rusman, Giesbertz, Spoelstra & Wigman, 2008). Enkele vormen van asynchrone communicatie zijn forums en elektronische discussiegroepen die collectief leren en reflectie bevorderen. Docenten en leerlingen blijven echter wel afhankelijk van de gegeven reacties van anderen op geplaatste berichten (Hansen, Dirckink-Holmfeld, Lewis & Rugelj, 1999).

In afstandsonderwijs kan ook sprake zijn van synchrone communicatievormen. Bij deze communicatievormen zijn de leerlingen weliswaar op verschillende locaties, maar zij

volgen gelijktijdig les (Hansen et al., 1999). Een voorbeeld hiervan is een videoconferentie. Een voordeel van synchrone communicatievormen is de mogelijkheid tot directe feedback. Toch worden deze vormen niet altijd ingezet wegens een tekort aan lestijd (Henrich & Sieber, 2009). Een vorm van afstandsonderwijs waarin zowel asynchrone en synchrone communicatievormen gebruikt worden is het virtuele klaslokaal.

Virtuele klaslokalen

Virtueel onderwijs varieert van cursussen die online aangeboden worden (e-learning) tot interactieve instructie tussen docent en leerlingen met behulp van een elektronisch leermiddel dat wereldwijde communicatie mogelijk maakt (Roblyer, 2008). Virtuele sessies bestaan uit geplande leeractiviteiten, waarbij sprake is van synchrone communicatie. Leerlingen communiceren met elkaar op dezelfde tijd en hebben 24/7 de beschikking over synchrone en asynchrone communicatiemiddelen. Asynchrone communicatiemiddelen bieden reflectie en mogelijkheden voor onderzoek. Synchrone communicatie zorgt voor directe feedback en het snel kunnen oplossen van problemen (Brna & Aspin, 1998).

Een voordeel van virtuele klassen is het gebruik van de meest actuele media. Deze bieden nieuwe manieren van interactie en kennisverwerving. In het virtuele klaslokaal is de docent naast kennisoverdrager ook coach en begeleider van het leerproces van de leerlingen. Virtuele sessies vragen om een investering in noodzakelijke middelen, zoals een computer met internetverbinding (Rusman, et al., 2008).

Succesfactoren voor een virtuele sessie

Docenten hebben een belangrijke rol in het al of niet succesvol doen verlopen van een virtuele sessie. Enkele succesfactoren zijn het gebruiken van meerdere bronnen (video + websites) in de les, wat zorgt voor verdieping. Daarnaast moet de docent het leerproces van leerlingen in de les betrekken, zodat zij inzicht krijgen in de eigen voortgang. Leren moet leuk en betekenisvol zijn. Als laatste moet een docent voorbeelden van producten laten zien, zodat leerlingen een beeld krijgen van de verwachtingen van de docent en van de (eind)producten (Kerr, 2011; Roblyer, 2008).

Voor- en nadelen van virtuele klaslokalen

Uit pilotonderzoeken in het hoger beroepsonderwijs is gebleken dat virtuele klaslokalen veel onderwijsmogelijkheden bieden (Ruis, et al., 2008; Rusman et al., 2008). Voordelen van

virtuele klaslokalen zijn de verschillende leeractiviteiten die plaatsvinden, zoals het stellen van vragen, presentaties en de toetsing van voorkennis. Daarnaast kan het virtuele klaslokaal op elk moment en op elke locatie plaatsvinden, mits er een computer met internetverbinding aanwezig is (Ruis et al., 2008; Rusman et al., 2008). Deze infrastructuur vormt meteen een nadeel van deze onderwijsvorm. Elke leerling moet beschikken over een computer met internetverbinding en een webcam om te communiceren met de docent. Een ander nadeel is het gebrek aan computervaardigheden van docenten om te werken met virtuele klaslokalen (Ruis et al., 2008; Rusman et al., 2008). Docenten moeten training krijgen, waarin zij de mogelijkheden van virtuele klaslokalen leren kennen (Yuzer, 2007).

Ervaringen met virtuele klaslokalen

Leerlingen ervaren dat werken in virtuele klaslokalen bijdraagt aan een betere beheersing van de leerstof, omdat zij naast lezen ook luisteren naar de leerstof. Thuis onderwijs volgen wordt als prettig ervaren, omdat studenten geen reistijd en -kosten kwijt zijn. Dit argument wordt ondersteund door docenten en bedrijven (Ruis et al., 2008; Rusman et al., 2008).

Leerlingen ervaren ook het gemis aan face-to-face contact met anderen. Er is bijvoorbeeld minder non-verbale communicatie, omdat de docent niet door de klas loopt en in kan spelen op de (non-verbale) reacties die leerlingen geven (Fu, 2010). Docenten benoemen dat de structuur van virtuele klaslokalen ondersteuning biedt voor leerlingen in hun studietempo en leerproces. Een nadeel vormt de lesvoorbereiding, omdat materialen geschikt gemaakt moeten worden voor de sessies (Ruis et al., 2008; Rusman et al., 2008). Deze onderzoeken richten zich nog specifiek op het hoger en universitair onderwijs en niet op het beroepsonderwijs.

1.2. Onderzoeksvragen

Op dit moment is het beroepsonderwijs nog onderbelicht als het gaat om onderzoek naar virtuele klaslokalen en de gebruikerservaringen hiervan. In dit onderzoek worden de percepties van (Retail)bedrijven, docenten(coaches) en leerlingen ten aanzien van virtuele klaslokalen onderzocht. Deze betrokkenen zijn verbonden aan het NCvB. Het onderzoek moet uitwijzen of de betrokkenen van dit onderzoek van mening zijn dat een virtueel klaslokaal een geschikte onderwijsvorm is om in te zetten in BBL-opleidingen om zo het aantal uren van toekomstige BBL-opleidingen uit te breiden en te kunnen voldoen aan de 120 urennorm die de branchecode BBL oplegt aan BBL-opleidingen (MBO Raad, 2010).

De onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt: *‘Wat zijn de percepties van Retailbedrijven, docenten(coaches) en leerlingen verbonden aan het NCvB, over het gebruik van virtuele klaslokalen binnen BBL-opleidingen in de Retailsector?’*

1.2.1. Subvragen

De hoofdvraag is opgedeeld in meerdere subvragen. Deze subvragen hebben allen betrekking op de BBL-opleidingen verzorgd door het NCvB.

Wat zijn de percepties van bedrijven, docenten(coaches) en leerlingen ten aanzien van de huidige lesbijeekkomsten binnen BBL-opleidingen in de retailsector?

Welke mogelijkheden (didactisch en organisatorisch) zien de bedrijven, docenten(coaches) en leerlingen in het werken met virtuele klaslokalen?

Welke middelen (tijd, didactisch) denken de verschillende betrokkenen nodig te hebben om de virtuele klaslokalen te faciliteren?

Wat zijn de percepties van bedrijven, docenten(coaches) en leerlingen met betrekking tot het werken in virtuele klaslokalen?

Welke lesvorm heeft uiteindelijk de voorkeur van bedrijven, docenten(coaches) en leerlingen?

2. Method

2.1. Deelnemers

In dit onderzoek zijn drie onderzoeksgroepen opgenomen. De eerste onderzoeksgroep bestaat uit vijf Retailbedrijven die geselecteerd zijn in overleg met de accountmanagers van het NCvB en hebben toegestemd om deel te nemen. De data worden verzameld bij contactpersonen van deze bedrijven door middel van een telefonisch, semigestructureerd interview.

De tweede onderzoeksgroep bestaat uit docenten(coaches) die lessen verzorgen voor het NCvB in de Retailsector. Allereerst is er bij zeven docenten(coaches) een semigestructureerd interview afgenomen. Dit zijn vijf docenten die lessen verzorgen en twee docentencoaches die naast het verzorgen van lessen ook docenten coachen. De antwoorden vormen de basis voor de digitale vragenlijst die ingevuld is door 31 docenten(coaches) die werkzaam zijn in de Retail. De groep bestaat uit 8 vrouwen en 23 mannen en zij zijn gemiddeld 53 jaar ($SD = 8,4$).

De laatste groep bestaat uit leerlingen die momenteel een BBL-opleiding volgen op niveau 2, 3 of 4 bij het NCvB. De leerlingen zijn op basis van twee criteria geselecteerd. Ten eerste is op intranet van het NCvB opgezocht welke lesgroepen in de periode eind februari tot en met begin april een lesdag hebben en horen bij een van de vijf bedrijven die deelnemen. Ook moeten zij competentiegericht onderwijs volgen. De lesgroepen van één bedrijf zijn om organisatorische redenen niet meegenomen. De lesgroepen zijn bezocht en er is een papieren vragenlijst afgenomen. Het totale aantal leerlingen komt hiermee op 119 (56 man en 63 vrouw). Zij zijn verdeeld over 12 lesgroepen en hebben een gemiddelde leeftijd van 30 jaar ($SD = 10,7$).

2.2. Onderzoeksopzet

Het onderzoek betreft een mixed design onderzoek naar de percepties van bedrijven, docenten(coaches) en leerlingen, betrokken bij het NCvB, over het gebruik van virtuele klaslokalen binnen BBL-opleidingen in de Retailsector. Het onderzoek bestaat uit een kwalitatief deel dat gevormd wordt door semigestructureerde (telefonische) interviews en een kwantitatief deel dat bestaat uit een digitale en een papieren vragenlijst. De betrokkenen hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat zij verbonden zijn aan het NCvB.

2.3. Instrumenten

In dit onderzoek zijn de data verzameld door middel van semigestructureerde interviews, een papieren en een digitale vragenlijst. Bij de ontwikkeling van deze instrumenten is gebruik gemaakt van hulpbronnen, zoals het programma voor virtuele klaslokalen (ILinc) dat het NCvB gaat gebruiken en de literatuur over de gebruikerservaringen van ILinc van Ruis en collega's (2008) en Rusman en collega's (2008). De digitale vragenlijst is gemaakt met het programma Limesurvey. Om de anonimiteit van de betrokkenen te waarborgen, is er gebruik gemaakt van codes om de betrokkenen te coderen.

2.3.1. Bedrijven

Er is door de onderzoeker een semigestructureerd interview gemaakt voor de contactpersoon van de bedrijven. Het interview is ingedeeld in verschillende topics, namelijk *algemeen, opleiden van werknemers, huidige lesbijeenkomsten, en virtuele klaslokalen*. Aan deze topics zijn vragen gekoppeld. In totaal zijn er zestien vragen gesteld aan de contactpersoon van het bedrijf. Bij voorbeeld:

Welke redenen heeft uw bedrijf om werknemers verder op te leiden door middel van een BBL-opleiding van het NCvB?

Welke problemen worden er door het bedrijf ervaren bij het opleiden van werknemers?

Wat zijn essentiële onderdelen van lesbijeenkomsten, zoals deze nu verzorgd worden voor uw bedrijf?

Welke mogelijkheden (voordelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal?

De contactpersoon van het bedrijf is telefonisch geïnterviewd. De keuze voor het telefonische interview is gemaakt, omdat het niet mogelijk bleek te zijn om alle bedrijven in de beschikbare periode te bezoeken. Het interview is opgenomen en na uitwerking is dit ter verificatie teruggestuurd naar de contactpersoon van het bedrijf. Er zijn in totaal vijf bedrijven geïnterviewd. Zij hebben de codes bedrijf A tot en met bedrijf E gekregen.

2.3.2. Docenten(coaches)

De dataverzameling bij docenten(coaches) bestaat uit twee onderdelen. Allereerst is er gekeken welke docenten een lesdag verzorgen voor leerlingen gekoppeld aan de vier bedrijven in dit onderzoek. Er is een semigestructureerd interview afgenomen bestaande uit

de topics algemeen, huidige lesbijeenkomsten, werken met de computer en virtuele klaslokalen. In totaal zijn er 31 vragen gesteld. Bij voorbeeld:

Wat zijn voor u essentiële lesonderdelen?

Welke lesonderdelen of -inhoud zouden geschikt zijn om te plaatsen in een virtueel klaslokaal?

Stel dat u gaat werken met virtuele klaslokalen. Wat zou u ondernemen om uw kennis en vaardigheden op dit gebied te vergroten?

Er zijn allereerst vijf interviews afgenomen. Bij deze interviews is een handleiding gebruikt voor virtuele klaslokalen, zodat docenten(coaches) ook antwoord konden geven op vragen over het virtuele klaslokaal. Deze interviews zijn uitgewerkt en ter verificatie opgestuurd naar de docenten(coach). Om aan te tonen dat saturatie opgetreden is, zijn er nog twee controle interviews afgenomen. De antwoorden zijn gebruikt om de vragen van de digitale vragenlijst te bepalen. De digitale vragenlijst bestaat uit dezelfde topics als het interview aangevuld met *reistijd en gezinssituatie* en bevat in totaal 39 vragen. Bij voorbeeld:

Hoe reist u momenteel naar de leslocatie?

Waar zien de leerlingen in het CGO-traject tegenop?

Heeft u ervaring met e-learning?

Welke belemmeringen (nadelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal?

De digitale vragenlijst is per e-mail verstuurd naar docenten(coaches) die momenteel actief zijn in de Retail. Daarnaast is er een e-mail bijgevoegd met daarin een handleiding over virtuele klaslokalen, waardoor de docenten(coaches) een beeld kunnen vormen bij dit begrip. De vragenlijst bestaat uit meerkeuze vragen voorzien van een Likert schaal en open vragen.

2.3.3. Leerlingen

De data van leerlingen zijn verzameld met behulp van papieren vragenlijsten. Er is gekozen om de lesgroepen te bezoeken en zo de respons van het onderzoek te verhogen. De aanwezige leerlingen vullen de vragenlijst in tijdens de lesdag. De vragenlijst voor leerlingen bestaat uit 33 vragen en kan onderverdeeld worden in de topics *algemeen, reistijd en gezinssituatie, huidige lesbijeenkomsten, werken met de computer, virtueel klaslokaal en veranderen*. De vragenlijst bestaat uit meerkeuze vragen voorzien van een Likert schaal en open vragen. Bij voorbeeld:

Masterthesis Onderwijskundig Ontwerp & Advisering, Universiteit Utrecht (2011)

13

Waarom volg je momenteel een BBL-opleiding?

Hoe reis je momenteel naar de leslocatie?

Wat verwacht je van de docent tijdens de lesbijeenkomsten?

Wat zijn voor jou de mogelijkheden van een virtueel klaslokaal?

De bedrijfsnamen in de vragenlijst worden ook gecodeerd. Deze codes komen overeen met de codes die gegeven zijn aan de bedrijven, namelijk Bedrijf A tot en met Bedrijf D. Er is hier geen bedrijf E, omdat deze lesgroepen op het moment van de dataverzameling nog niet ingedeeld waren.

2.4. Procedure

Het onderzoek is uitgevoerd in de periode januari tot en met april 2011. Eind januari is contact gelegd met de accountmanagers van het NCvB met de vraag welke Retailbedrijven geschikt zouden zijn voor deelname aan het onderzoek. Uiteindelijk zijn vijf Retailbedrijven geselecteerd die medewerking wilden verlenen voor dit onderzoek.

In februari zijn de bedrijven op de hoogte gesteld en is er voor midden maart een afspraak gemaakt voor een telefonisch interview met een contactpersoon van het bedrijf. Daarnaast zijn de lesgroepen in kaart gebracht die in de periode eind februari tot en met begin april een lesdag hebben. Er is per e-mail contact gezocht met de docenten(coaches) horende bij deze lesgroepen en met hen zijn de data voor het lesbezoek ingepland. Er zijn 12 lesgroepen, 5 docenten en 2 docenten(coaches) geselecteerd. Hierbij zitten twee controle interviews om te bepalen of saturatie opgetreden is. De antwoorden vormen de basis voor de digitale vragenlijst.

In maart zijn de lesgroepen bezocht. Hierin zijn de interviews afgenomen met de docenten(coaches) en is de vragenlijst ingevuld door de leerlingen (N = 119). Midden maart zijn de digitale vragenlijsten verstuurd naar alle actieve docenten(coaches) in de Retail (N = 31).

In april zijn de data van zowel bedrijven, leerlingen als docenten(coaches) geanalyseerd. De kwalitatieve data (interviews) zijn gecodeerd en verwerkt in matrices. De kwantitatieve data (vragenlijsten) zijn verwerkt met behulp van SPSS.

3. Resultaten

Gestart wordt met een beschrijving van de betrouwbaarheid en validiteit. Daarna worden de vijf Retailbedrijven die hebben deelgenomen in dit onderzoek getypeerd en wordt er met behulp van beschrijvende statistieken een docenten(coaches)- en leerlingenprofiel gemaakt.

3.1. Betrouwbaarheid en validiteit van de data

3.1.1. Betrouwbaarheid en validiteit – Kwalitatieve gegevens

De semigestructureerde interviews zijn uitgewerkt en gecodeerd en ter verificatie teruggestuurd naar de docenten(coaches) en contactpersonen van de bedrijven. Bij deze laatste groep zijn de interviews ook opgenomen.

3.1.2. Betrouwbaarheid en validiteit – kwantitatieve gegevens

De vragenlijsten voor docenten(coaches) en leerlingen bestaan uit open vragen en meerkeuze vragen. Er is bij de meerkeuze vragen gewerkt met Likert schalen. De schalen zijn bij het ontwikkelen van de vragenlijst geconstrueerd. Om de betrouwbaarheid van deze schalen te bepalen, is er per vraag een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. Indien de betrouwbaarheid van de schaal lager is dan $\alpha = .60$ is er gekozen om een factoranalyse uit te voeren. Waar nodig is om inhoudelijke of statistische redenen een item verwijderd. Het kan zijn dat een item niet past bij de factor(en) of een lage lading (lading $< .40$) of betrouwbaarheid heeft ($\alpha < .60$). Na de factoranalyse is per factor een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd. Uiteindelijk is de betrouwbaarheid per topic bepaald.

3.1.2.1. Factor- en betrouwbaarheidsanalyse docenten(coaches)

De factor- en betrouwbaarheidsanalyses zijn uitgevoerd voor de topics 'huidige lesbijeenkomsten' en 'virtuele klaslokalen'. De vragen die horen bij het topic 'huidige lesbijeenkomsten' zijn:

17. Wat zijn voor u essentiële lesonderdelen die een lesbijeenkomst moet bevatten?
18. Wat zijn uw ervaringen over de onderdelen in de huidige lesbijeenkomsten?
19. Wat mist u in de huidige lesbijeenkomsten/Waar heeft u te weinig tijd voor?

In onderstaande tabel worden de betrouwbaarheidsanalyses weergegeven voor het topic 'huidige lesbijeenkomsten'. Hierbij zijn ook de items per vraag beschreven.

Tabel 1

Betrouwbaarheidsanalyses topic 'huidige lesbijeenkomsten' – inclusief items

Vraag	Items	Cronbachs alpha (α)
<p>17. Wat zijn voor u essentiële lesonderdelen die een lesbijeenkomst moet bevatten?</p> <p><i>Vooraf geconstrueerde schaal: essentiële lesonderdelen</i></p>	<p>A. Behandelen van het theoriemateriaal (kennisoverdracht)</p> <p>B. Bespreken van de voortgang (zowel klassikaal en/of individueel)</p> <p>C. Werken in groepen</p> <p>D. Huiswerk kunnen maken</p> <p>E. Zelf het theoriemateriaal bestuderen</p> <p>F. Bespreken van problemen (theoriemateriaal, competentiegericht leren etc.)</p> <p>G. Onderwijsleergesprekken</p> <p>H. Excursies</p> <p>I. Koppeling naar de praktijkvloer</p> <p>J. Spreekvaardigheid (sollicitatiegesprek, presenteren, werkoverleg)</p> <p>K. Toetsing</p> <p>L. Leren hoe de leerlingen toetsen moeten maken.</p>	.75
<p>18. Wat zijn uw ervaringen over de onderdelen in de huidige lesbijeenkomsten?</p> <p><i>Vooraf geconstrueerde schaal: ervaringen huidige lesonderdelen</i></p>	<p>A. Behandelen van theoriemateriaal</p> <p>B. Bespreken van de voortgang</p> <p>C. Bespreken van problemen</p> <p>D. Excursies</p> <p>E. Onderwijsleergesprekken</p> <p>F. Werken in groepen</p> <p>G. Toetsing</p> <p>H. Spreekvaardigheid</p> <p>I. Behandelen en beoordelen van portfolio, Quickscan, POP en PAP</p>	.75
<p>19. Wat mist u in de huidige lesbijeenkomsten/ Waar heeft u te weinig tijd</p>	<p>A. Begeleiding van leerlingen (vooral individueel)</p> <p>B. Beoordeling of nakijken van materialen van de leerlingen</p>	.65

<p>voor?</p> <p><i>Vooraf geconstrueerde schaal: Gemis/te weinig tijd</i></p>	<p>C. Duidelijk lesprogramma</p> <p>D. Suggestie opdrachten en materialen (gekoppeld aan bedrijf)</p> <p>E. Koppeling naar praktijk</p> <p>F. Coaching op de werkvloer</p> <p>G. Het geven van extra hulp aan diegenen die dit nodig hebben</p> <p>H. Het bieden van extra uitdaging aan leerlingen die dit nodig hebben</p> <p>I. Het werken met de computer</p> <p>J. Tijd voor zelfstudie of het maken van huiswerk</p>	
--	--	--

Noot. Een betrouwbaarheid gelijk of groter dan $\alpha = .60$ wordt gezien als een voldoende betrouwbaarheid.

Het topic *huidige lesbijeenkomsten* bestaat uit 43 items. De betrouwbaarheid van dit topic is $\alpha = .92$ wat betekent dat het topic *huidige lesbijeenkomsten* een goede betrouwbaarheid heeft.

De betrouwbaarheid van het topic *virtuele klaslokalen* is ook onderzocht. Deze resultaten zijn beschreven in tabel 2. Bij het topic *virtuele klaslokalen* horen de vragen:

- 39. *Welke inhoud en/of lesonderdelen zouden volgens u geschikt zijn om te plaatsen in een virtueel klaslokaal?*
- 41. *Welke mogelijkheden (voordelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal?*
- 43. *Welke belemmeringen (nadelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal?*
- 47. *Welke middelen heeft u nodig om te werken in een virtueel klaslokaal?*

Tabel 2*Betrouwbaarheidsanalyses topic 'virtuele klaslokalen' – inclusief items*

Vraag	Items	Cronbachs alpha (α)
39. Welke inhouden of lesonderdelen zouden volgens u geschikt zijn om te plaatsen in een virtueel klaslokaal? <i>Vooraf geconstrueerde schaal: Geschikte lesonderdelen</i>	A. Uitleg van theoriemateriaal (instructie) B. Individuele gesprekken C. Werken in groepen D. Uitleg van de studiewijzer, Quickscan, POP, PAP en portfolio E. Filmpjes en presentaties F. Links en achtergrondinformatie G. Discussies H. Stellingen I. Toetsing	.78
41. Welke mogelijkheden (voordelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal? <i>Vooraf geconstrueerde schaal: Voordelen</i>	A. Begeleidingsmogelijkheden* B. Beperking van reistijd en -kosten* C. Hogere concentratie D. Hogere motivatie van deelnemers* E. Aanvulling op lesdagen waardoor extra onderdelen/onderwerpen behandeld kunnen worden* F. Eigen invulling van lesgeven G. Aantrekkelijke manier van lesgeven* H. Mogelijkheid om lessen terug te kijken (opnamefunctie)	-.04
43. Welke belemmeringen (nadelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal? <i>Vooraf geconstrueerde schaal: Nadelen</i>	A. Vermindering interactie B. Vermindering van betrokkenheid C. Weinig uitbreiding van mogelijkheden = weinig toevoeging D. Minder improvisatie in het lesprogramma E. Afstandelijk F. Vergt andere manieren van lesgeven G. Vergt andere rollen van de docent H. Vereist bepaalde (computer)vaardigheden van zowel docent als leerling I. Er is geen direct contact meer met leerlingen J. Bepaalde faciliteiten zijn vereist, zoals internet, computer etc. K. Verlies aan (sociale) controle	.62

<p>47. Welke middelen heeft u nodig om te werken in een virtueel klaslokaal?</p> <p><i>Vooraf geconstrueerde schaal: Benodigde middelen</i></p>	<p>A. Didactische middelen (zoals theoriemateriaal, PowerPoint, geschikte filmpjes, training voor docenten etc.</p> <p>B. Organisatorische middelen (groepsopdrachten, werkvormen en organisatie van virtuele klaslokalen)*</p> <p>C. Technische middelen (zoals computer + internetfaciliteiten)</p> <p>D. Overige middelen*</p>	<p>.44</p>
--	---	------------

Noot. Een betrouwbaarheid gelijk of groter dan $\alpha = .60$ wordt gezien als een voldoende betrouwbaarheid.

In deze tabel is zichtbaar dat niet alle schalen een voldoende betrouwbaarheid hebben. De schaal *voordelen* en de schaal *benodigde middelen* zijn niet betrouwbaar. Om deze reden is gekozen om een factoranalyse uit te voeren voor deze schalen. De factoranalyse voor de schaal *voordelen* levert drie factoren op. Na het analyseren van de factoranalyse is gekozen om item 41 E te verwijderen, omdat deze inhoudelijk niet passend was. Daarna is besloten om item 41A en te verwijderen, omdat deze behoort tot een factor met maar één item. Items 41 D en 47 G zijn verwijderd, omdat deze nergens een lading hadden hoger dan de gewenste .40. Items 41 B en 41 E zijn verwijderd, omdat de betrouwbaarheid van deze factor lager is dan $\alpha = .60$. Uit tabel 3 is af te lezen dat de subschaal *mogelijkheden: overig* een betrouwbaarheid heeft van $\alpha = .41$. Er is voor deze subschaal gekozen, omdat de overgebleven items inhoudelijk niet samenhangen met elkaar. De vraag naar de mogelijkheden van het virtuele klaslokaal is dus niet betrouwbaar. In de discussie wordt hier een verklaring voor gegeven.

De factoranalyse uitgevoerd voor de items behorende bij de vraag naar welke middelen docenten(coaches) nodig hebben, onderscheidt twee factoren. Na het analyseren van de factoranalyse is besloten om item 47 D te verwijderen, omdat deze inhoudelijk niet passend is. Item 47 B wordt om statistische redenen verwijderd, omdat deze factor maar uit één item bestaat. De items 47 A en 47 C verklaren samen 84,8% van de totale variantie en hebben een betrouwbaarheid van .80.

Tabel 3*Factor- en betrouwbaarheidsanalyse topic 'Virtuele klaslokalen'*

Subschaal	Items	Item-rest correlatie >.20	Cronbachs Alpha (α)	Totaal verklaarde variantie	Bestempeling factor
Mogelijkheden: overig	41 C	.22	.41	46,1%	Matig
	41 F	.22			
	41 H	.31			
Middelen	47 A	.70	.80	84,8%	Goed
	47 C	.70			

Noot. Een betrouwbaarheid gelijk of groter dan $\alpha = .60$ wordt gezien als een voldoende betrouwbaarheid.

Items 47 A en 47 C omvatten de didactische en technische middelen die docenten(coaches) nodig hebben. Uit de afgenomen interviews met docenten(coaches) bleek dat zij het organisatorische aspect (item 47 B) liever over laten aan het NCvB, omdat zij hier nog geen idee bij hebben. De term overige middelen is te vaag geformuleerd, omdat hier geen antwoordopties bij staan (item 47 D). Docenten(coaches) weten niet welke middelen hieronder vallen. Het topic 'virtuele klaslokalen' bevat 25 items en heeft een voldoende betrouwbaarheid ($\alpha = .63$).

3.1.2.2. Factor- en betrouwbaarheidsanalyses leerlingen

In de vragenlijst voor leerlingen is een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd voor de topics 'huidige lesbijeekomsten' en 'virtuele klaslokalen'. De schalen zijn vooraf geconstrueerd en af te lezen in tabel 4. De vragen die horen bij het topic 'huidige lesbijeekomsten' zijn:

16. Hoe bereid je je voor op de lesbijeekomst?
17. Welke onderdelen moeten er in een lesbijeekomst zitten?
19. Wat vind je van de onderdelen in de lesbijeekomsten?
20. Wat verwacht je van de docent tijdens de lesbijeekomsten?
21. Waar zie je tegenop als je kijkt naar het werken met CGO?

Tabel 4*Betrouwbaarheidsanalyses topic 'huidige lesbijeenkomsten' – inclusief items*

Vraag	Items	Cronbachs alpha (α)
16. Hoe bereid je je voor op de lesbijeenkomst? <i>Vooraf geconstrueerde schaal: Lesvoorbereiding</i>	A. Ik zorg ervoor dat mijn huiswerk af is B. Ik heb een gesprek met mijn praktijkopleider C. Ik kijk mijn kerntaak nog eens door D. Ik noteer een aantal vragen over de leerstof die ik wil stellen aan de docent E. Ik noteer vragen over de Quickscan, Pop en PAP die ik aan de docent wil stellen	.64
17. Welke onderdelen moeten er in een lesbijeenkomst zitten? <i>Vooraf geconstrueerde schaal: Essentiële lesonderdelen</i>	A. Uitleg over de leerstof B. Ruimte voor het stellen van vragen: Theoriemateriaal C. Ruimte voor het stellen van vragen: Quickscan, POP en PAP D. Feedback van de docent E. Feedback van medeleerlingen F. Lesvormen waarin samenwerking met anderen plaatsvindt G. Opdrachten om de leerstof te oefenen H. Ruimte voor individuele gesprekken met de docent	.74
19. Wat vind je van de onderdelen in de lesbijeenkomsten? <i>Vooraf geconstrueerde schaal: Mening lesonderdelen</i>	A. Uitleg over de leerstof B. Ruimte voor het stellen van vragen: Theoriemateriaal C. Ruimte voor het stellen van vragen: Quickscan, POP en PAP D. Feedback van de docent E. Feedback van medeleerlingen F. Lesvormen waarin samenwerking met anderen plaatsvindt G. Opdrachten om de leerstof te oefenen H. Ruimte voor individuele gesprekken met de docent	.85
20. Wat verwacht je van de docent tijdens de lesbijeenkomsten? <i>Vooraf geconstrueerde schaal: Verwachting</i>	A. De docent moet zijn lessen goed voorbereid hebben B. Ik wil in de les een vraag kunnen stellen over de leerstof C. De docent moet uitleg geven over de leerstof D. De docent moet leerlingen vragen om reacties over het leertraject E. Ik wil in de les een vraag kunnen stellen over de Quickscan, POP en PAP	.73

<i>docent</i>	<p>F. De docent moet feedback geven op mijn werk</p> <p>G. De docent moet werkvormen inzetten waarin samengewerkt kan worden</p> <p>H. De docent moet opdrachten geven om de leerstof te oefenen</p> <p>I. Ik wil een individueel gesprek met de docent over mijn leertraject</p> <p>J. Ik wil huiswerkopdrachten, zodat ik de leerstof kan oefenen</p>	
<p>21. Waar zie je tegenop als je kijkt naar het werken met CGO*?</p> <p><i>Vooraf geconstrueerde schaal: Problemen CGO</i></p>	<p>A. Het werken aan de kerntaken kost me (te)veel tijd</p> <p>B. Ik wil extra ondersteuning bij Nederlands</p> <p>C. Ik wil extra ondersteuning bij Rekenen</p> <p>D. Ik wil extra ondersteuning bij MVT (=moderne vreemde taal, bijv. Engels)</p> <p>E. Ik vind het moeilijk om contact te leggen met mijn praktijkopleider</p> <p>F. De periode om bewijzen te verzamelen voor een kerntaak is (te) kort</p> <p>G. Ik vind het moeilijk om bewijzen te verzamelen voor een kerntaak</p> <p>H. Ik vind het moeilijk om te werken met de Quickscan, POP en PAP (= Persoonlijk Ontwikkelplan en Persoonlijk Activiteitenplan)</p> <p>I. Het theorie examen van de kerntaak is (te) moeilijk</p> <p>J. Het praktijkexamen van de kerntaak is (te) moeilijk (observatie/werkstuk)</p> <p>K. Het maken van de opdrachten voor LL&B kost (te)veel tijd (= Leren, Loopbaan en Burgerschap)</p> <p>L. Het maken van de opdrachten voor LL&B is (te) moeilijk</p> <p>M. Het niveau van de kerntaken ligt (te) hoog</p> <p>N. Ik vind het moeilijk om contact te leggen met mijn BPV-begeleider (BPV = beroepspraktijkvormer)</p> <p>O. Ik vind het moeilijk om vragen te stellen aan mijn docent</p> <p>P. Ik vind het moeilijk om mezelf te concentreren in een les</p>	.83

Noot. Een betrouwbaarheid gelijk of groter dan $\alpha = .60$ wordt gezien als een voldoende betrouwbaarheid. Een schaal met een $\alpha < .60$ wordt vervolgd door een factoranalyse.

* CGO = *competentiegericht onderwijs*

Het topic 'huidige lesbijeenkomsten' bestaat uit 47 items en heeft een α van .77, waardoor gesproken kan worden over een betrouwbare schaal.

De betrouwbaarheidsanalyses zijn ook uitgevoerd voor het topic *virtuele klaslokalen*. Deze worden weergegeven in tabel 5.

29. *Wat zijn voor jou voordelen om te werken in een virtueel klaslokaal?*

30. *Wat zijn voor jou nadelen om te werken in een virtueel klaslokaal?*

Tabel 5

Betrouwbaarheidsanalyses topic 'huidige lesbijeenkomsten' – inclusief items

Vraag	Items	Cronbachs alpha (α)
<p>29. Wat zijn voor jou voordelen om te werken in een virtueel klaslokaal?</p> <p><i>Vooraf geconstrueerde schaal: Voordelen</i></p>	<p>A. Geen reistijd of reiskosten kwijt</p> <p>B. Meer tijd kunnen werken in het filiaal</p> <p>C. Lessen krijgen met nieuwe media (zoals internet)</p> <p>D. Meer interactie (praten met docent en met andere leerlingen)</p> <p>E. Extra ondersteuning voor onderwerpen die extra aandacht vragen</p> <p>F. Mogelijkheden om filmpjes, websites en presentaties te laten zien</p> <p>G. Op ieder moment van de week/dag in te plannen</p>	.83
<p>30. Wat zijn voor jou nadelen om te werken in een virtueel klaslokaal?</p> <p><i>Vooraf geconstrueerde schaal: Nadelen</i></p>	<p>A. Extra tijd die ik aan school(opdrachten) moet besteden</p> <p>B. Langere werkdagen (sessies vinden buiten werktijd plaats)</p> <p>C. Contact met de docent en medeleerlingen zal verminderen</p> <p>D. Minder eenvoudig om materialen uit te wisselen</p> <p>E. Minder ruimte voor individuele gesprekken</p> <p>F. Combineren van sociale leven en gezinsleven wordt moeilijker</p> <p>G. Ik kan me thuis moeilijker concentreren</p> <p>H. Mogelijke aanschaf webcam en headset</p>	.71

Noot. Een betrouwbaarheid gelijk of groter dan $\alpha = .60$ wordt gezien als een voldoende betrouwbaarheid. Een schaal met een $\alpha < .60$ wordt vervolgd door een factoranalyse.

Beide schalen hebben een voldoende betrouwbaarheid. Het topic *virtuele klaslokalen* bestaat uit 15 items en heeft een α van .64, waardoor dit topic als betrouwbaar gezien kan worden.

3.2. Profielen

3.2.1. Profiel van de bedrijven

Bedrijf A: is een grote organisatie met ongeveer 5000 werknemers. Het bedrijf bestaat uit zowel gewone winkels als een webwinkel. Het bedrijf is ontstaan uit overnames en mede hierdoor worden er weinig risico's genomen. Het bedrijf heeft een behoudend en praktisch bedrijfskarakter en oud en vertrouwd en realistisch zijn kernwoorden.

Opleiden: reden om werknemers op te leiden is dat zij multi-inzetbaar zijn, maar het kan ook een voortraject zijn voor een leidinggevende functie. Het volgen van een opleiding moet de klantvriendelijkheid bevorderen, maar is niet verplicht. Veiligheidsstraining, BHV- en introductietraining zijn wel verplicht. De werknemer als leidinggevende kan initiatief tonen voor het volgen van een opleiding. Het functioneren van een werknemer speelt hierbij een rol. De reistijd- en kosten van de werknemers die een opleiding volgen worden vergoed.

Bekend met virtuele klaslokalen?: Nee.

Bedrijf B: heeft vestigingen in Nederland en België en een webwinkel. Dit zijn ruim 100 winkels met ongeveer 1700 werknemers. Het bedrijf is innovatief en praktisch. Woorden als vooruitstrevend en realistisch kenmerken het bedrijfskarakter. Dit bedrijf noemt zichzelf evolutionair, omdat veranderingen stap voor stap gebeuren.

Opleiden: de ontwikkeling van kennis en vaardigheden en het uiteindelijk doen veranderen van houding en gedrag, zijn redenen om werknemers op te leiden. Het volgen van een opleiding is niet verplicht en zowel de werknemer als leidinggevende kan initiatief tonen voor het volgen van een opleiding. Er wordt ook gekeken het vaardigheid- en opleidingsprofiel van de werknemer. De werknemer krijgt voor het volgen van de opleiding reiskostenvergoeding.

Bekend met virtuele klaslokalen?: Ja.

Bedrijf C: heeft ruim 500 vestigingen verdeeld over meerdere landen. Er zijn ongeveer 10000 werknemers werkzaam. Het bedrijf heeft gewone winkels en een webwinkel. Het bedrijfskarakter is innovatief en nieuwsgierig. Het bedrijf vindt het oude en vertrouwde belangrijk. Doelstellingen zijn zowel realistisch als avontuurlijk.

Opleiden: het toekomstperspectief van werknemers vormt een belangrijke reden om werknemers op te leiden. Andere redenen zijn omscholing en opleiden in functie. Het volgen van een opleiding is voorwaardelijk bij dit bedrijf en het initiatief kan komen vanuit de werknemer en de leidinggevende. Ook wordt er gekeken naar de mogelijke doorgroeimogelijkheden van een werknemer. Voor het volgen van de BBL-opleiding ontvangen de werknemers een reiskostenvergoeding.

Bekend met virtuele klaslokalen?: Nee.

Bedrijf D: heeft ongeveer 160 vestigingen in Nederland. Hierin werken ongeveer 900 werknemers. Het bedrijf is innovatief en nieuwsgierig ingesteld en is vooruitstrevend in zijn eigen vakgebied. De doelstellingen zijn dan ook deels avontuurlijk te noemen. Het inspelen op de ontwikkelingen kenmerkt het innovatieve en vooruitstrevende bedrijfskarakter.

Opleiden: doorstroming is een belangrijke reden om werknemers op te leiden. Het doel is het meegeven van een stukje mobiliteit, waardoor werknemers niet alleen binnen het bedrijf kunnen werken, maar ook hierbuiten. Het volgen van een opleiding voor verkoopfuncties is niet verplicht, voor leidinggevende functies wel. Er wordt voor elke werknemer gekeken welke vaardigheden en kennis aangevuld moeten worden. De leidinggevende en de werknemer kunnen een aanvraag indienen voor het volgen van een opleiding. De werknemers ontvangen reiskostenvergoeding en een vergoeding voor de werkdag.

Bekend met virtuele klaslokalen?: Nee.

Bedrijf E: heeft ruim 200 winkels. Hierin zijn meer dan 1000 werknemers werkzaam. Op dit moment vindt er een overgang plaats van een behoudend naar een innovatief bedrijfskarakter, omdat het bedrijf durft te investeren in mensen. Het bedrijf is nieuwsgierig, avontuurlijk en vooruitstrevend. Het bedrijf heeft zowel een gewone winkel als een webwinkel.

Opleiden: redenen om werknemers op te leiden zijn kwaliteitsverbetering en duurzame ontwikkeling. Door het volgen van een opleiding wordt geprobeerd goede mensen aan het bedrijf te binden. Het volgen van een opleiding is niet verplicht, maar er moeten wel doorgroeimogelijkheden voor een werknemer zijn. De werknemer of leidinggevende kan initiatief tonen om een opleiding te volgen. De werknemers ontvangen een reiskostenvergoeding en een vergoeding voor de werkdag.

Bekend met virtuele klaslokalen?: Ja.

3.2.2. Profiel van de docenten(coach)

In dit onderzoek hebben 31 docenten(coaches) deelgenomen (23 man, 8 vrouw). De gemiddelde leeftijd is 53 jaar (SD = 8,4). De docenten(coach) geeft gemiddeld 2 lessen per week (SD = 1,3) en hebben gemiddeld 5 jaar ervaring in het verzorgen van lessen (SD = 2,8). De meeste docenten(coaches) reizen per auto naar de leslocatie (93,5%) en zijn per dag gemiddeld 2,5 uur reistijd kwijt (SD = 1). De docenten(coaches) weten wat e-learning is (67,7%) en een deel van hen heeft al eens met e-learning gewerkt, bijvoorbeeld bij het volgen van een training (22,5%). Het virtuele klaslokaal is minder bekend. Docenten(coaches) weten wat virtuele klaslokalen zijn, maar hebben er nog nooit mee gewerkt (80,6%). Er zijn ook docenten(coaches) die nog nooit gehoord hebben van een virtueel klaslokaal (19,4%).

3.2.3. Profiel van de leerling

In dit onderzoek hebben 119 leerlingen deelgenomen uit 12 lesgroepen (56 man, 63 vrouw). De gemiddelde leeftijd van deze groep is 30 jaar (SD = 10.7). Leerlingen zijn werkzaam bij vier bedrijven in filialen verspreid over heel Nederland en hebben gemiddeld 7,7 jaar werkervaring (SD = 9,5). In het bedrijf waar zij werken vervullen leerlingen verschillende functies (Tabel 6). De leerlingen volgen een BBL-opleiding op niveau 2 (38,7%), niveau 3 (33,6) of niveau 4 (27,7%).

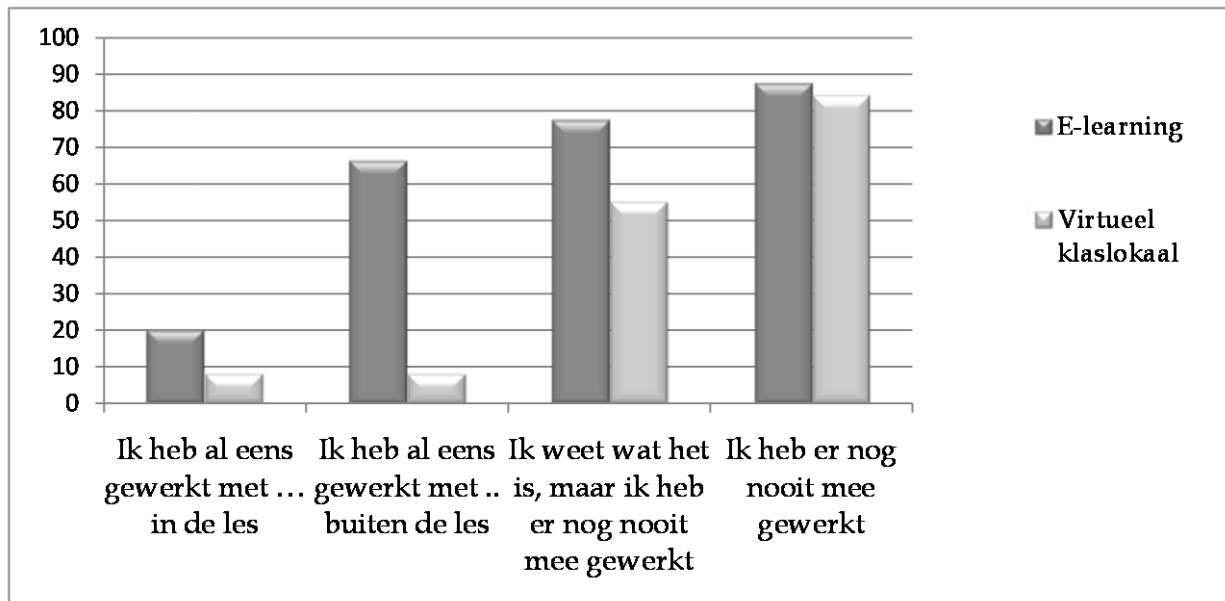
Tabel 6

Functies van leerlingen

<i>Functie</i>	<i>N</i>
Verkoper	75
Eerste Verkoper	16
Assistent filiaalmanager	12
Info/kassamedewerker	5
Servicemedewerker	4
Afdelingsmanager	3
Teamleider	3
Sleuteldrager	2

Noot. N = 119.

De leerlingen krijgen les op verschillende leslocaties. De meeste leerlingen reizen met de auto (57,1%) of het openbaar vervoer (39,5%). Gemiddeld zijn zij 2 uur en 9 minuten per lesdag onderweg (SD = 19,4). De materialen, zoals het portfolio worden uitgewerkt op de computer. Alleen de Quickscan wordt nog door de meerderheid op papier ingevuld (65,5%). De leerlingen zijn niet tot nauwelijks bekend met virtuele klaslokalen, maar een aantal heeft buiten de lesbijeenkomst al eens gewerkt met e-learning (Figuur 1).

Figuur 1. Bekendheid van leerlingen met E-learning en virtuele klaslokalen.

Leerlingen vergelijken virtuele klaslokalen met e-learning. Een virtueel klaslokaal wordt door leerlingen gezien als het volgen van lessen via de computer (10%) en als het leren via internet (9,2%).

3.3. Subvraag 1

Wat zijn de percepties van bedrijven, docenten(coaches) en leerlingen ten aanzien van de huidige lesbijeenkomsten binnen BBL-opleidingen in de retailsector?

3.3.1. Bedrijven

Bedrijven vinden het belangrijk dat materialen bedrijfsspecifiek gemaakt worden en dat er theorie behandeld wordt in de lessen. Er moet ruimte zijn voor zowel begeleiding als frontaal onderwijs en dit moet gericht zijn op klantgerichtheid en reflectie. Ook

samenwerkingsopdrachten zijn belangrijk. Bij de begeleiding moet ook ruimte zijn voor het bespreken van de POP, PAP en portfolio.

3.3.2. Docenten(coaches)

Bij deze subvraag worden de schalen *essentiële lesonderdelen*, *ervaring over de lesonderdelen*, en *gemis/te weinig tijd* gebruikt. Allereerst wordt de schaal *essentiële lesonderdelen* bekeken. Hieruit blijkt dat docenten(coaches) het belangrijk vinden dat er in een les kennisoverdracht plaatsvindt. Dit kan ook met werkvormen als onderwijsleergesprekken en excursies al zitten deze niet in elke opleiding. Een tweede onderdeel is de begeleiding. Leerlingen moeten vragen kunnen stellen, problemen moeten besproken kunnen worden en er moet een mogelijkheid voor beoordeling zijn. Overige onderdelen zijn oefenen van de spreekvaardigheid, werken in groepen en toetsing. De (schaal) *ervaring over de lesonderdelen* gezien vanuit de docenten(coaches) is positief. Zij zijn tevreden over de lesonderdelen zoals zij deze op dit moment aanbieden. Toch geven zij aan te weinig tijd te hebben voor bepaalde onderdelen (Tabel 7).

Tabel 7

Wat missen docent(coaches) in de les of waar hebben zij te weinig tijd voor?

<i>Onderdeel</i>	<i>N</i>	<i>%</i>
Bieden van extra hulp of uitdaging	15	48,4
Coaching op de werkvloer	14	45,2
Werken met de computer	9	29,0
Begeleiding van leerlingen	6	19,4
Suggestieopdrachten	6	19,4
Koppeling naar de praktijk	5	16,1
Beoordeling of nakijken van materialen	4	12,9
Duidelijker lesprogramma	3	9,7

Noot. N = 31.

Opvallend is dat bijna de helft van de docenten(coaches) graag wat meer aandacht wil besteden aan diegenen die extra hulp op uitdaging nodig hebben. Ook willen zij wat meer op de werkvloer zijn, zodat de koppeling naar de praktijk plaatsvindt. De schaal *gemis/te weinig tijd* omslaat eigenlijk alle antwoorden die genoemd zijn door de docenten(coaches).

Als laatste is gekeken of docenten(coaches) een idee hebben van de moeilijkheden die leerlingen ervaren in de opleiding (Tabel 8).

Tabel 8

Wat denken docenten(coaches) over: hoe ervaren leerlingen de lesbijeenkomsten?

<i>Onderdeel</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Het kost teveel tijd	2,8	1,5
Het kost veel meer werk dan voorheen	2,7	1,7
Het is moeilijk om bewijzen te verzamelen	3,1	1,2
Het is moeilijk om een vraag te stellen aan de docent	4,2	1,3
Leerlingen willen liever klassikaal onderwijs krijgen	2,8	1,5
Leerlingen willen meer in groepen werken	2,8	1,2
Leerlingen willen meer les via de computer	3,9	1,5
Leerlingen missen de koppeling naar de praktijk	3,7	1,4
De leerlingen vinden de lesdag vermoeiend	2,5	1,5
Leerlingen hebben veel sturing en structuur nodig	2,6	1,4
Leerlingen willen graag voorbeelden van materialen	2,5	1,5
Leerlingen hechten waarde aan antwoorden van anderen	2,5	1,3

Noot. N = 31 (minimum = 1, maximum = 6; altijd -bijna altijd, soms, bijna nooit, nooit, niet van toepassing).

3.3.3. Leerlingen

Bij deze subvraag worden de schalen *lesvoorbereiding, essentiële lesonderdelen, mening lesonderdelen, verwachting van docent en problemen CGO* gebruikt.

Leerlingen vinden het belangrijk dat de lesbijeenkomst ingevuld wordt met zowel klassikale als individuele onderdelen. Er moet theorie behandeld worden en er moet ruimte zijn voor het stellen van vragen over de theorie en materialen. Leerlingen willen feedback van de docent of andere leerlingen krijgen. Ook werken zij graag in groepen om zo de leerstof te oefenen. Individuele gesprekken met de docent worden zeer op prijs gesteld. Deze antwoorden horen bij de essentiële lesonderdelen. Er zijn zowel lesonderdelen waarin de docenten(coach) leiding geeft als waarin hij/zij optreedt als coach/begeleider. De mening over de lesonderdelen is voor alle drie de onderzoeksgroepen positief te noemen. Alle drie de onderzoeksgroepen vinden de theorie erg belangrijk. Dit moet volgens hen in iedere

lesbijeekomst zitten. Daarnaast hechten zij veel waarde aan begeleidingsgesprekken (over de voortgang). Het samenwerken in groepen wordt door zowel leerlingen als docenten(coaches) als positief ervaren.

Leerlingen hebben nauwelijks het idee dat zij onderdelen missen in de les (81%). Een klein groepje leerlingen zou graag willen werken met de computer of meer koppeling wensen naar de praktijk (9%). Deze koppeling naar de praktijk wordt ondersteund door docenten(coaches) en ook bedrijven vinden het belangrijk dat er in de lessen veel bedrijfsspecifieke informatie behandeld wordt. Op de vraag wat leerlingen verwachten van docenten, zijn zij verdeeld (Tabel 9).

Tabel 9

Wat verwacht de leerling van de docent in de les?

<i>Verwachting</i>	<i>Altijd</i>	<i>Soms</i>	<i>Nooit</i>
	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>%</i>
De docent moet zijn lessen goed voorbereid hebben	95,0	5,0	0,0
De leerling wil een vraag kunnen stellen over de leerstof	90,8	9,2	0,0
De docent moet uitleg geven over de leerstof	87,4	11,8	0,8
De docent moet leerlingen vragen om reacties over het leertraject	47,1	51,3	1,6
De leerling wil een vraag kunnen stellen over de Quickscan, POP en PAP	69,0	28,6	2,4
De docent moet feedback geven op het werk van de leerlingen	52,9	42,0	5,1
De docent moet leerlingen in groepen laten werken	33,6	65,5	0,8
De docent moet opdrachten geven om de leerstof te oefenen	42,9	53,8	0,9
De leerling wil een individueel gesprek met de docent over de voortgang	29,4	64,7	5,9
De leerling wil huiswerkopdrachten om de leerstof te oefenen	16,8	69,7	13,5

Noot. N = 119 (Aantallen in percentages; Altijd: in iedere lesbijeekomst; Soms: in enkele lesbijeekomsten; Nooit: dit hoeft niet aan bod te komen in een lesbijeekomst).

Leerlingen hebben verschillende *verwachtingen van de docenten(coach)*. Zij vinden het belangrijk dat een docent(coach) goed voorbereid is. Het stellen van vragen is niet voor iedere leerling belangrijk. Dit geldt ook voor huiswerkopdrachten. De leerlingen verwachten dat de les leerstof en begeleiding bevat, maar ook opdrachten. Hierin worden kennis en vaardigheden uitgewisseld. Om te onderzoeken hoe leerlingen het competentietraject ervaren is Tabel 10 toegevoegd.

Tabel 10*Waar zien leerlingen tegenop in het competentiegericht leren?*

<i>Onderdeel</i>	<i>Mee eens</i>	<i>Neutraal</i>	<i>Oneens</i>
	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>%</i>
Het werken aan de kerntaak kost (te) veel tijd	33,6	46,2	20,2
Ik wil meer ondersteuning bij Nederlands	14,3	33,6	52,1
Ik wil meer ondersteuning bij rekenen	15,1	27,7	57,2
Ik wil meer ondersteuning bij MVT	16,8	32,8	50,4
Ik vind het moeilijk contact te leggen met de praktijkopleider	6,8	19,3	73,9
De tijd om bewijzen te verzamelen is (te) kort	10,1	45,4	44,5
Ik vind het moeilijk om bewijzen te verzamelen	15,1	37,9	47,0
Ik vind het moeilijk om te werken met Quickscan, POP en PAP	15,1	43,7	41,2
Ik vind het theorie examen moeilijk	2,5	57,1	40,4
Ik vind het praktijkexamen moeilijk	5,9	49,6	44,5
De opdrachten van LL&B kosten me teveel tijd	32,0	38,7	29,3
Ik vind de opdrachten voor LL&B moeilijk	20,2	44,5	35,3
De opleiding heeft een te hoog niveau	2,5	42,0	55,5
Ik vind het moeilijk contact te leggen met de BPV-er	12,6	29,4	58,0
Ik vind het moeilijk om vragen te stellen aan de docent	1,7	23,5	74,8
Ik vind het moeilijk om mezelf te concentreren in de les	7,1	33,5	59,4

Noot. N = 119 (Aantallen in percentages; MVT = moderne vreemde taal; LL&B = leren, loopbaan en burgerschap; BPV-er = beroepspraktijkvormer).

Als we docenten(coaches) en leerlingen vergelijken, valt op dat leerlingen het CGO concept niet als moeilijk wordt ervaren, maar het dat het wel veel werk is. Dit wordt door docenten(coaches) benadrukt. Leerlingen vinden het belangrijk om begeleiding te krijgen bij andere onderdelen dan de kerntaken zelf (bijvoorbeeld voor MVT of LL&B). Een grote groep leerlingen vindt het soms moeilijk om zich te concentreren (49,5%). Docenten(coaches) geven ook aan dat leerlingen de lesdagen soms vermoeiend vinden.

3.3.4. T-test en ANOVA: verschillen in geslacht en verschillen in opleidingsniveau

Om te kijken of er verschillen zijn tussen mannen en vrouwen is er een T-test uitgevoerd per schaal behorende bij het topic 'huidige lesbijeenkomsten'. Uit deze T-testen blijkt dat er geen

significante verschillen zijn tussen mannen en vrouwen. Om te kijken of er verschillen zijn tussen de opleidingsniveaus, is er een ANOVA uitgevoerd per schaal behorende bij het topic 'huidige lesbijeekomsten'. Ook tussen de opleidingsniveau zijn er geen significante verschillen.

3.4. Subvraag 2

Welke mogelijkheden en belemmeringen (didactisch en organisatorisch) zien de bedrijven, docenten(coaches) en leerlingen in het werken met virtuele klaslokalen?

3.4.1. Bedrijven

Aan een contactpersoon van de deelnemende bedrijven is gevraagd welke mogelijkheden en belemmeringen zij zien in het werken met virtuele klaslokalen. Reisafstand en -kosten vermindering is een voordeel dat veelvuldig genoemd wordt door de bedrijven (A, B, C en D). Daarnaast vinden zij het een voordeel dat leerlingen in een thuisomgeving zijn waardoor er meer effectieve lestijd over blijft. De leerling kan rustig de stof en instructie opnemen, waardoor zij meer betrokken zullen zijn. Virtuele sessies kunnen praktischer zijn, omdat deze buiten werktijd gepland worden. Ook kunnen materialen teruggezocht worden.

De grootste nadelen voor bedrijven zijn het gebrek aan persoonlijk contact, interactie en gezelligheid (A, B, D). Daarnaast zal het minder inhoudelijke discussies opleveren en niet geschikt zijn voor iedere doelgroep. Ook zullen er ook technische en organisatorische nadelen zijn, zoals de controle. Bedrijf C vindt het op dit moment nog lastig om aan te geven wat de voor- en nadelen van een virtuele sessie zijn.

3.4.2. Docenten(coaches)

Bij deze subvraag worden de gegeven antwoorden horende bij de schalen *geschikte onderdelen, voordelen en nadelen* besproken.

Docenten(coaches) denken dat een virtueel klaslokaal begeleidingsmogelijkheden oplevert (45,1%). Dit kan een mooie aanvulling zijn op de lesdagen (74,2%). Door de virtuele sessies verminder je de reistijd- en kosten van leerlingen en docenten(coaches) (87,1%). De docenten(coaches) durven niet te zeggen of het virtuele klaslokaal zorgt voor een hogere motivatie of concentratie van leerlingen (16,1%) of dat de sessies aantrekkelijker zijn dan de face-to-face bijeenkomsten (12,9%). Dit is moeilijk aan te geven, omdat de docenten(coaches) nog niet gewerkt hebben in het virtuele klaslokaal. Zij hebben enkel de handleiding

ontvangen als beeldvorming. Een ander voordeel is de mogelijkheid om lessen terug te kijken (71%).

Docenten(coaches) benoemen net als bedrijven als nadeel dat de interactie en betrokkenheid verminderd (64,5% en 58,1%). Daarnaast vergt het een andere manier van lesgeven en andere rol van de docenten(coach)(77,4% beide). Andere nadelen benoemd door docenten(coaches) zijn het beschikken over bepaalde computervaardigheden (87,1%) en het verlies aan faciliteiten en controle (90,3% en 83,9%). Het virtuele klaslokaal wordt gezien als een afstandelijke manier van lesgeven. De nadelen die genoemd worden, komen overeen met de factoren genoemd in de factoranalyse (vermindering contact en controle en de verandering in rollen en het lesgeven van docenten(coaches)).

Enkele nadelen genoemd door docenten(coaches) komen overeen met de nadelen genoemd door de contactpersonen van de bedrijven. Ook zij zien het gemis aan contact en interactie als een groot nadeel. Ook benoemen zij het verlies aan controle.

3.4.3. Leerlingen

Om deze subvraag te beantwoorden, worden de antwoorden op de vragen die horen bij de schalen *voordelen* en *nadelen* van het virtuele klaslokaal gebruikt. Leerlingen hebben een korte uitleg gekregen over virtuele klassen. Hierdoor zijn zij in staat geweest om antwoord te geven op de vraag naar de mogelijkheden en belemmeringen van het virtuele klaslokaal. Grote voordelen zijn de vermindering van reistijd- en kosten (81,5%), waardoor er meer tijd gewerkt kan worden in het filiaal (44,5%). Ook vinden zij het leuk om les te krijgen met nieuwe media, zoals internet (54,6%). Leerlingen vinden het moeilijk om te zeggen of virtuele sessies meer interactie of ondersteuning opleveren (26,1% en 34,5%). Hierover zijn de meningen verdeeld. Dit is niet vreemd aangezien zij nog nooit in een virtueel klaslokaal gewerkt hebben. Zij ervaren het wel als prettig dat de sessies ieder moment van de week in te plannen zijn (58,8%).

Leerlingen vinden het een groot nadeel dat er minder ruimte is voor individuele gesprekken (72,3%) en de uitwisseling van materialen (60,5%). Over de aanschaf van materialen als een webcam en/of headset en de concentratie zijn de meningen verdeeld. Ongeveer de helft ziet hier niet tegenop, de andere helft wel. Leerlingen denken ook dat zij langere werkdagen zullen krijgen, omdat de virtuele sessies buiten werktijd plaatsvinden (52,1%).

Als we de antwoorden van leerlingen vergelijken met die van de bedrijven en docenten(coaches), valt op dat vermindering in reistijd en -kosten voor iedereen een voordeel is. Bedrijven en leerlingen denken ook dat leerlingen meer tijd kunnen werken in het filiaal, omdat de virtuele sessies buiten werktijd om gepland worden. Leerlingen denken net als docenten(coaches) dat de begeleiding en ondersteuning in een virtuele sessie zal toenemen.

Bij de nadelen benoemt iedere groep dat het contact en de interactie zal verminderen. Er valt een deel gezelligheid weg en de betrokkenheid zal verminderen. Enkele docenten(coaches) en leerlingen benoemen dat er materialen aangeschaft moeten worden, zoals een webcam en/of headset.

3.4.3. T-test en ANOVA: verschillen in geslacht en verschillen in opleidingsniveau

Om te bekijken of er verschillen zijn tussen mannen en vrouwen is er een T-test uitgevoerd per schaal van het topic 'virtuele klaslokalen'. Hieruit blijkt dat er geen significante verschillen zijn tussen mannen en vrouwen. Om te bekijken of er verschillen zijn tussen de opleidingsniveaus is er een ANOVA uitgevoerd per schaal van het topic 'virtuele klaslokalen'. Hieruit blijkt dat er geen significante verschillen zijn tussen de opleidingsniveaus..

3.5. Subvraag 3

Welke middelen (tijd, didactisch) denken de verschillende betrokkenen nodig te hebben om de virtuele klaslokalen te faciliteren?

3.5.1. Bedrijven

Bij het indelen van de virtuele sessies moet goed gekeken worden naar de bezetting in de filialen, omdat zij regelmatig bezettingsproblemen ervaren. Het probleem wordt nog groter indien er twee werknemers uit hetzelfde filiaal een opleiding volgen. Een bedrijf benoemt dat de virtuele sessie ook in de ochtend- of avonden kan plaatsvinden, zodat de werknemers overdag kunnen werken en daarvoor of daarna een virtuele sessie kunnen volgen.

Er moet goed nagedacht worden waar en wanneer de virtuele sessie gaat plaatsvinden. Op de winkelvloer zal dit moeilijk zijn in verband met de bezetting in de winkel.

Voor sommige doelgroepen zal er iets gedaan moeten worden aan de computervaardigheden, zodat deze personen weten hoe zij moeten werken in een virtueel klaslokaal.

Het virtuele klaslokaal zal niet voor iedereen geschikt zijn. De jongere generatie is opgegroeid met computers, de wat ouderen van 30 of 40 die zijn het niet zo gewend.

Bij het didactische aspect moet vooral gekeken worden naar hoe materialen samengesteld en aangeboden worden. Ook moet gedacht worden aan de faciliteiten die nodig zijn en de financiering hiervan. Leerling en docenten(coach) moeten beschikken over minimaal een computer met internetverbinding. Daarnaast kan het werken in een virtueel klaslokaal technische problemen opleveren, zoals problemen met servers of inloggen.

3.5.2. Docenten(coaches)

Om deze subvraag te beantwoorden, worden de antwoorden behorende bij de schaal *benodigde middelen* gebruikt. Docenten(coaches) vormen een belangrijke spil in het aanbieden van virtuele klaslokalen. Zij verzorgen de lesinhoud en -planning. Hiervoor hebben zij verschillende middelen nodig. Materialen moeten geschikt gemaakt worden voor het virtuele klaslokalen. Ook zouden zij het prettig vinden om samen te werken met andere docenten(coaches) die werken voor hetzelfde bedrijf.

Lesstof moet goed ontwikkeld zijn, duidelijke kaders + lesmateriaal dat ook gedeeld kan worden met andere docenten in een soort samenwerkingsverband. Dat is er nu niet.

Docenten(coaches) hebben didactische materialen nodig zoals filmpjes, websites en theoriemateriaal. Bij de organisatorische middelen worden naast groepsopdrachten ook manieren gevraagd om de virtuele sessies te organiseren. Elke deelnemer moet beschikken over de benodigde faciliteiten, zoals een computer met internetverbinding.

Docenten(coaches) geven ook het belang van technische middelen aan zoals een controle mogelijkheid, omdat zij niet alle acties van leerlingen zien via de webcam.

3.5.3. Leerlingen

Leerlingen hebben vooral tijd en instructie nodig, omdat zij naast hun opleiding ook nog werkzaam zijn in een bedrijf. Leerlingen geven aan dat zij voldoende tijd hebben om opdrachten te maken (9,2%), anderen vinden het moeilijk om tijd vrij te maken (19,3%). Dit heeft te maken met het huishouden (10,1%), kinderen (9,2%) of de thuissituatie zelf (9,2%). Een enkeling noemt dat het veel energie kost.

Op didactisch gebied hebben leerlingen bepaalde computervaardigheden nodig. Leerlingen benoemen onder andere het kunnen werken in tekstverwerkers (95%), het maken van een PowerPoint Presentatie (60,5%) en het zoeken van informatie op internet (95%). Sociale media als Hyves en Twitter en het werken met een headset of microfoon zijn minder belangrijk (16,8% en 21%). Didactisch gezien moet ook gekeken worden hoe materialen aangeleverd en uitgewisseld kunnen worden.

3.6. Subvraag 4

Wat zijn de percepties van bedrijven, docenten(coaches) en leerlingen met betrekking tot het werken in virtuele klaslokalen?

3.6.1. Bedrijven

De data van de interviews tonen aan dat de meningen over het werken in een virtueel klaslokaal verdeeld zijn. Niet ieder bedrijf is een voorstander van het werken in een virtueel klaslokaal. Bedrijven vinden het belangrijk om vooraf te bekijken wat de computervaardigheden van leerlingen zijn, omdat dit ook aangeeft of leerlingen met het virtuele klaslokaal overweg kunnen.

Ik zou het eerst met een jonge doelgroep willen uitproberen als test. Op die manier krijg ik zicht op de voor- en nadelen van het virtuele klaslokaal.

De voorstanders geven aan dat het tijd en geld kan besparen, omdat er minder lesbijeenkomsten nodig zullen zijn die efficiënt en aantrekkelijk zijn.

Je bent in een thuissituatie en zult veel effectieve lestijd overhouden, omdat ieder zijn eigen koffie kan halen. Daarnaast is het een aantrekkelijke manier van les geven/krijgen.

Redenen voor een bedrijf om te willen werken in een virtueel klaslokaal liggen vooral op het gebied van reisafstand en –kosten vermindering. Daarnaast wordt door een bedrijf genoemd dat het efficiënter is, omdat je de tijd gebruikt die er is.

Reisafstand en –kosten worden verminderd. Daarnaast kunnen de deelnemers na een sessie eenvoudig materialen terugzoeken. Op deze manier kun je de stof er gemakkelijk bijpakken.

Op de vraag welke onderdelen geschikt zouden zijn voor een virtueel klaslokaal kan niet ieder bedrijf antwoord geven. Er moet kritisch naar materialen gekeken worden met een onderwijskundige. Geschikte onderdelen genoemd door bedrijven zijn kennisoverdracht, begeleidingsmomenten en instructie. Vaardigheden zouden niet in een virtueel klaslokaal passen.

3.6.2. Docenten(coaches)

De docenten(coaches) zijn verdeeld als het gaat over het wel of niet willen werken in een virtueel klaslokaal.

Ik zie het niet zitten veel te afstandelijk en weinig direct contact met de cursisten.

Wanneer de technische vereisten in orde zijn zie ik het als een welkome aanvulling op het lesgeven. Voorlopig als een aanvulling en niet als vervanging van het fysieke klaslokaal.

Lijkt mij een leuke uitdaging, en met een beetje goede wil moet het lukken.

Er is een groep docenten(coaches) die erg enthousiast is en het liefst morgen al de uitdaging aan wil gaan (41,9%). De groep die wat meer terughoudend is, verwacht dat een virtueel klaslokaal afstandelijk is en het persoonlijk contact sterk verminderd (58,1%).

Over de onderdelen die zouden passen in een virtuele sessie zijn docenten(coaches) verdeeld (Tabel 11). Vooral de instructievormen zoals het geven van uitleg over het theorie- en studiemateriaal zou volgens docenten(coaches) geschikt zijn om te plaatsen in een virtueel klaslokaal. De begeleidingsmomenten in de vorm van gesprekken, vinden zij minder geschikt.

Tabel 11*Geschikte onderdelen voor een virtueel klaslokaal*

<i>Onderdeel</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Uitleg van het theoriemateriaal (instructie)	2,1	1,2
Individuele gesprekken	3,6	1,4
Werken in groepen	3,3	1,3
Uitleg van studiewijzer, Quickscan, POP, PAP en portfolio	2,3	1,3
Filmpjes en presentaties	1,7	1,0
Links en achtergrondinformatie	2,8	1,0
Discussies	3,6	1,2
Stellingen	3,7	1,3
Toetsing	1,8	1,2

Noot. N = 31. (Minimum 1, maximum 5; altijd, bijna altijd, soms, bijna nooit, nooit).

Als de virtuele sessies ingevoerd gaan worden dan zal een docenten(coach) zeker actie ondernemen om zijn kennis en vaardigheden te vergroten. Zij zouden gaan zoeken naar informatie op internet (83,9%), een training of cursus volgen (83,9%) en vragen stellen aan een expert (83,9%). Slechts een enkeling wil eerst ervaringen van anderen afwachten (19,4%). Eén docent wil zich helemaal niet verdiepen in het begrip virtuele klaslokalen (3,2%).

3.6.3. Leerlingen

De leerlingen zijn ook niet eensgezind als het gaat over het wel of niet willen werken in een virtueel klaslokaal. Op de vraag *zie je het zitten om te werken in een virtueel klaslokaal* kwamen zowel positieve als negatieve reacties.

Het is altijd prettiger om thuis te werken, geen reistijd waardoor er minder problemen kunnen ontstaan.

Ik denk dat ik me beter kan concentreren. En ik denk dat ik minder tijd kwijt ben door minder reistijd. Meteen lesstof verwerken op de computer.

De voorstanders benoemen dat werken in een thuissituatie zorgt voor een betere concentratie. Leerlingen denken dat de reistijd en –kosten sterk verminderen (17,6%).

Leerlingen denken dat een virtuele sessie minder tijd zal kosten, omdat het effectiever in te

plannen is en de sessies korter zijn dan een gewone lesdag (8,4%). Toch zijn niet alle leerlingen positief.

Ik ben thuis eerder afgeleid en vind het op de manier zoals het nu gaat prettiger (contact docent en medeleerlingen).

Ik ben van mening dat een school en leraar 'tastbaar' moeten zijn. Op deze manier is het persoonlijker, leer je meer, niet afhankelijk van apparatuur enz.

De concentratie van leerlingen hangt af van de huisdieren, kinderen of het verrichten van taken en klusjes in huis. Daarnaast verminderd het sociale contact en dit zal ten koste gaan van de motivatie. Leerlingen benoemen letterlijk dat zij de face-to-face lesbijeenkomsten fijner vinden dan les in een virtuele sessie (11%).

3.7. Subvraag 5

Welke lesvorm heeft uiteindelijk de voorkeur voor docenten(coaches) en leerlingen en waarom?

3.7.1. Bedrijven

Uit de antwoorden die gegeven zijn door contactpersonen van de bedrijven, komt naar voren dat blended learning de voorkeur heeft. Bedrijven willen niet dat een opleiding helemaal geplaatst wordt in een virtueel klaslokaal of in e-learning, omdat niet ieder onderdeel hiervoor geschikt is.

Ik zou het wel als aanvulling zien op een of meerdere lesbijeenkomsten, maar dus niet als complete virtuele opleiding.

Daarnaast vinden zij het onderlinge contact in een lesbijeenkomst erg belangrijk en dat moet gehandhaafd blijven.

Vooraf de vermindering van het individuele contact, het informele van de lesbijeenkomsten. Daarnaast vallen ook de pauzes weg en in mijn ogen ook een stukje groepsdynamiek, omdat iedereen op een eigen computer werkt. De gezelligheid vermindert en dat vinden deelnemers vaak belangrijk aan de lesbijeenkomsten.

De ideale combinatie is volgens bedrijven een combinatie van face-to-face lesbijeenkomsten, zoals deze nu georganiseerd worden met daarnaast onderdelen in e-learning of in een virtuele sessie.

3.7.2. Docenten(coaches)

Docenten(coaches) zijn van mening dat de face-to-face lesbijeenkomsten behouden moeten blijven (25,6%). Dit zou aangevuld kunnen worden met e-learning (29%) of met virtuele sessies (22,6%), waardoor blended learning ontstaat.

Het persoonlijke contact dat je hebt met de cursisten, het schouderklopje dat je kunt geven en de extra aandacht die je kunt geven omdat je het ziet als een cursist het niet snapt. Ik denk dat je ze ook beter kunt motiveren als je direct contact hebt.

e-learning: kennis voor toetsen. face to face: persoonlijk contact, maar minder lessen. virtueel: voor aanvulling face to face. Dus combinatie.

Face to face vanwege het kunnen inspringen op ad hoc leersituaties. Geen virtueel systeem kan hieraan tippen. Virtueel kan waardevolle toevoeging zijn als het gaat om overdracht van theorie en informatie.

3.7.3. Leerlingen

Leerlingen hebben een duidelijke voorkeur. De face-to-face lesbijeenkomst staat op nummer één (64,8%). Dit mag van enkele leerlingen aangevuld worden met e-learning en/of virtuele sessies (13,4%). Een opleiding alleen in e-learning of in een virtuele sessie wordt door een klein groepje leerlingen als favoriete onderwijsvorm benoemd (9,2% en 5%). Leerlingen vinden persoonlijk contact met zowel de docenten(coaches) als medeleerlingen belangrijk en hechten veel waarde aan begeleiding. Dit zal in hun ogen in een virtuele sessie moeilijker te realiseren zijn.

4. Discussie en conclusie

4.1. Bedrijven

In het onderzoek zijn twee van de vijf bedrijven al bekend met virtuele klaslokalen. Dit levert gevarieerde meningen op. Voor bedrijven geldt dat vormen van blended learning de voorkeur hebben. Face-to-face lesbijeenkomsten moeten afgewisseld worden met e-learning en/of een virtuele sessie. In een face-to-face lesbijeenkomst blijft het persoonlijk contact en de groepsdynamiek behouden en een virtuele sessie biedt mogelijkheden voor extra begeleiding of ondersteuning. In een virtuele sessie past kennisoverdracht en er is plaats voor actuele beeldmaterialen door het gebruik van internet. Vaardigheden en discussies zien zij liever in een face-to-face les. Bedrijven hebben hun twijfels over de geschiktheid van virtuele klaslokalen voor elke doelgroep, omdat de leeftijden in een lesgroep verschillen en niet iedereen is opgegroeid in het digitale tijdperk. Het is daarom belangrijk om eerst de computervaardigheden van de doelgroep in kaart te brengen. Waar nodig moet de virtuele sessie uitgelegd worden aan de leerlingen met behulp van een korte training of presentatie.

Een virtuele sessie is volledig digitaal. Dit maakt het moeilijker om materialen uit te wisselen of te bespreken. Er moet door het NCvB goed nagedacht worden op welke manier dit ingericht kan worden. Ditzelfde geldt voor de samenstelling van materialen. Hierbij moet in de ogen van bedrijven een onderwijskundige betrokken worden. Bij de planning van de virtuele sessies moet rekening gehouden worden met de bezetting in de winkels. Het lijkt dan ook praktisch om de virtuele sessies buiten werktijd te plannen. Het NCvB gaat dit ook doen, want de sessies zullen 's avonds plaatsvinden. Hierdoor wordt het bezettingsprobleem grotendeels opgelost, omdat werknemers overdag kunnen werken en 's avonds de sessie kunnen volgen. Daarnaast levert het een sterke vermindering op in de reistijd en -kosten van leerlingen. Omdat niet de gehele opleiding in een virtueel klaslokaal geplaatst wordt, kunnen er nog altijd problemen ontstaan in de bezetting van filialen. Docenten(coaches) zien dit op dit moment niet als probleem, omdat zij niet meer vastzitten aan een bepaalde leslocatie. Ook voor hen zal het reistijd en -kosten besparen. Daarnaast geven docenten(coaches) aan dat zij niet altijd beschikken over bepaalde faciliteiten op een leslocatie zoals een computer.

4.2. Docenten(coaches)

Bij docenten(coaches) werd voor aanvang van het onderzoek verwacht dat zij nog niet of nauwelijks bekend waren met virtuele klaslokalen. Wel werd verwacht dat een deel van hen al ervaring had met e-learning. Uit het onderzoek blijkt dat geen enkele docenten(coach) al eens gewerkt heeft in een virtueel klaslokaal.

Docenten(coaches) zijn erg verdeeld als het gaat over het wel of niet willen werken in een virtuele sessie. De ene groep is erg enthousiast en zou het liefst morgen al starten en de ander vindt het veel te afstandelijk. Docenten(coaches) zien het liefst dat face-to-face bijeenkomsten behouden blijven. Zij hechten veel waarde aan interactie en het persoonlijke contact dat zij hebben met de leerlingen. Vooral het non-verbale aspect is belangrijk. Je kunt door de klas lopen en leerlingen een schouderklopje geven en je kunt inspelen op situaties.

Docenten(coaches) ervaren de huidige lesbijeenkomsten over het algemeen als positief. Wel zouden zij het op prijs stellen als er meer tijd is om extra hulp of uitdaging te bieden aan leerlingen. Ook zouden zij graag meer coaching willen geven op de werkvloer. De face-to-face bijeenkomsten mogen aangevuld worden met e-learning of een virtuele sessie, waardoor blended learning ontstaat. In een virtuele sessie willen zij theorie behandelen en instructie geven over bijvoorbeeld de studiewijzer. In een face-to-face bijeenkomst moeten vooral de vaardigheden aan bod komen.

Voordat docenten(coaches) gaan starten, zal bijna iedereen actie ondernemen in de vorm van een training of het zoeken van informatie op internet. Hiertegenover staat dat docenten(coaches) beschikken over geschikte materialen en dat zij hulpmiddelen krijgen om de virtuele sessie uit te voeren. Het NCvB moet nadenken over de aanschaf van de technische faciliteiten zoals een computer met internetverbinding, omdat niet iedere deelnemer deze heeft.

4.3. Leerlingen

De leerlingen hebben nog nooit gewerkt met virtuele klaslokalen en slechts een klein aantal leerlingen heeft al eens gewerkt met e-learning in de vorm van een introductietraining of BHV-cursus. Leerlingen vinden het moeilijk om onderscheid te maken tussen e-learning en een virtuele sessie. Ook het benoemen van voor- en nadelen is moeilijk, omdat het nog niet bekend is wanneer de sessies gaan plaatsvinden en of deze meer tijd kosten.

Leerlingen volgen thuis de virtuele sessies, waardoor niet iedereen even geconcentreerd is. Factoren als het huishouden en kinderen kunnen deze concentratie beïnvloeden.

De voorkeur van leerlingen gaat dan ook uit naar face-to-face bijeenkomsten. Zij vinden de manier van lesgeven prettig en de inhoud is goed. Persoonlijk contact en begeleiding zijn belangrijke voordelen van een face-to-face bijeenkomst. Het lange reizen wordt door de meeste leerlingen voor lief genomen. De goede voorbereiding van een docent(en)(coach), het geven van uitleg over het theoriemateriaal en de mogelijkheid om vragen te stellen, zorgen voor een tevreden gevoel. Een enkeling benoemt dat zij naast face-to-face bijeenkomsten ook les willen krijgen met behulp van e-learning of virtuele sessies. De leerlingen zijn niet bang dat zij computervaardigheden tekort komen, omdat zij in hun vrije tijd gebruik maken van internet en sociale media. Slechts twee leerlingen zien het niet zitten om te werken in een virtuele sessie, omdat zij te weinig computervaardigheden hebben.

4.4. Kanttekeningen

Er zijn enkele kanttekeningen bij dit onderzoek. Er zijn maar een aantal Retailbedrijven en lesgroepen betrokken in dit onderzoek, waardoor het niet mogelijk is om op basis van dit onderzoek uitspraken te doen over alle opleidingen van het NCvB of over de geschiktheid van het virtuele klaslokaal.

Een andere kanttekening is dat de antwoorden gegeven op de vraag naar voor- en nadelen mogelijk minder valide zijn. De onderzoeksgroepen hebben nog geen ervaring in het werken met virtuele klaslokalen op de manier zoals het NCvB deze wil aanbieden. Sommige voor- en nadelen zijn hierdoor nog niet bekend. Het blijft hierbij ook altijd moeilijk om in te schatten of de uitleg over virtuele sessies gegeven aan de contactpersoon van de bedrijven, docent(en)(coaches) en leerlingen voldoende is geweest.

Een laatste kanttekening is dat de mening die leerlingen hebben over de lesbijeenkomsten deels gebaseerd kan zijn op het functioneren van de docent(en)(coaches). Hiermee wordt bedoeld dat de band tussen leerling en docent(en)(coach) van invloed kan zijn op het invullen van deze vragen. In dit onderzoek kan sprake zijn van enige sociale wenselijkheid ondanks dat iedere onderzoeksgroep anoniem antwoord heeft kunnen geven op de vragen. Toch wordt deze sociale wenselijkheid niet groot geacht, gezien de uitgebreide antwoorden die gegeven zijn.

4.5. Aanbevelingen

Het zou wenselijk zijn als het NCvB een vervolgonderzoek uitvoert om betere uitspraken te kunnen doen over de geschiktheid van virtuele klaslokalen. Daarnaast is het wenselijk om een evaluatieonderzoek uit te voeren, omdat eind april de eerste virtuele sessies op het programma staan.

Indien er opleidingen gaan starten met een virtuele sessie, is het aan te raden om leerlingen en docenten(coaches) vooraf goed in te lichten over de mogelijkheden en de werking van de virtuele sessie. Dit zou bijvoorbeeld kunnen tijdens de intake in een korte training. Hierin zouden ook computervaardigheden gepeild kunnen worden, bijvoorbeeld met een korte vragenlijst. Op deze manier kan er rekening gehouden worden met eventuele behoeften van leerlingen en/of docenten(coaches).

Het NCvB moet goed na gaan denken over de invulling van virtuele sessies. Het zou goed zijn als zij een beeld zouden hebben van de onderdelen die in een virtuele sessie behandeld moeten worden en welke in een face-to-face bijeenkomst. Deze vraag zou aan bod kunnen komen in het evaluatieonderzoek. Dit geeft ook een beter zicht op eventuele voor- en nadelen.

Bij het invullen van de virtuele sessie hoort ook het nadenken over de samenstelling en uitwisseling van materialen. Docenten(coaches) geven aan dit niet allemaal zelf te kunnen en zouden graag wat suggesties ontvangen vanuit het NCvB.

Als laatste moet er gedacht worden aan het faciliteren en organiseren van de virtuele sessies. Er moet in kaart gebracht worden wie er beschikt over de benodigde faciliteiten, zoals een computer met internetverbinding, webcam en/of headset en wie de mogelijke aanschaf gaat bekostigen. Daarnaast moet er gekeken worden waar en wanneer de virtuele sessies gepland worden om bezettingsproblemen te verminderen. Een aanbeveling hiervoor zou zijn om de virtuele sessies na werktijd te plannen, zodat leerlingen in een veilige thuissituatie de virtuele sessies kunnen volgen. Docenten(coaches) hebben hier ook baat bij, omdat zij op een leslocatie niet altijd over de benodigde faciliteiten als een computer beschikken. Aan te raden is om ook tussentijdse evaluaties te plannen, mogelijk in de sessies zelf, waarin de sessies keer op keer verbeterd kunnen worden met input van zowel de leerlingen als de docenten(coaches) zelf.

Referenties

- Adeyemi, M. (2011). The Development of Distance Education in Nigeria: Challenges and Prospects. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 12(1), 13 – 20.
- Brna, P., & Aspin, R. (1998). Collaboration in a virtual world: support for conceptual learning? *Education and Information Technologies*, 3, 247 – 259.
- Fu, F. L. (2010). Comparison of Students' Satisfaction and Dissatisfaction Factors in Different Classroom Types in Higher Education. *Lecture Notes in Computer Science*, 6248, 415-426.
- Greensquare (2011). Nieuwe wereld van leren sterk in opkomst! Gevonden op 19 april 2011, op <http://devirtueleklas.wordpress.com>.
- Hansen, T., Dirckinck-Homfeld, L., Lewis, R., & Rugelj, J. (1999). Using telematics for collaborative knowledge construction. In P. Dillenbourg (Ed.), *Collaborative learning: Cognitive and computational approaches*, pp. 169-197. Amsterdam: Pergamon.
- Henrich, A., & Sieber, S. (2009). Blended learning and pure e-learning concepts for information retrieval: experiences and future directions. *Information Retrieval*, 12, 117 – 147.
- Huddleston, J., & Pike, J. (2008). Seven key decision factors for selecting e-learning. *Cognition, Technology & Work*, 10, 237 -247.
- Humbert, M. (2007). Adoption of Blended Learning by Faculty: An Exploratory Analysis. In M. K. McCuddy (eds.). *The Challenges of Educating People to Lead in a Challenging World*, pp. 423-436. Dordrecht: Springer.
- Kerr, S. (2011). Tips, Tools, and Techniques for Teaching in the Online High School Classroom. *TechTrends*, 55(1), 28-31.
- Marien, C. (2006). Distance-learning. Hasselt: Universiteit Hasselt.
- MBO 2010. (2008). *Kwalificatiedossiers*. Gevonden op 05 januari 2011, op <http://www.mbo2010.nl/index.cfm/t/Kwalificatiedossiers/vid/5224DE5C-3FFA-497D-9699BF561D8B3F5A>.
- MBO Raad. (2010). *Branchecode BBL*. Gevonden op 02 februari 2011, op <http://www.mboraad.nl/media/uploads/thema/Branchecode%20beroepsbegeleide%20leerweg%20BBL.pdf>.
- Mouzakitis, G. S., & Tuncay, N. (2011). E-learning and lifelong learning. *Turkish Online Masterthesis Onderwijskundig Ontwerp & Advisering, Universiteit Utrecht* (2011)

Journal of Distance Education, 12(1), 166 – 173.

- Pavlis Korres, M., Karalis, T., Leftheriotou, P., & García Barriocanal, E. (2009). Integrating Adults' Characteristics and the Requirements for Their Effective learning in an e-Learning Environment. *Communications in Computer and Information Science*, 49(3), 570-584.
- Puffelen, E. van, Wee, E. ter & Jager, A. (2001). Design provocative learning. Competencies for learning to design education according to new concepts with ICT. Wageningen: STOAS.
- Roblyer, M.D. (2008). Virtual schools: Redefining “a place called school”. In J. Voogt and G. Knezek (eds.), *International Handbook of Information Technology in Primary and Secondary Education. Volume 2*. Amsterdam: Springer.
- Ruis, A., Rusman, E., & Giesbertz, W. (2008). Gebruikerservaringen met een Virtuele klas 2. Ervaringen opgedaan tijdens pilots 'Online begeleiding' in de periode februari 2008-juni 2008. Heerlen: Open Universiteit Nederland.
- Rusman, E., Giesbertz, W., Spoelstra, H., & Wigman, M. (2008). Gebruikerservaringen met een Virtuele klas. Ervaringen opgedaan tijdens pilots 'Online begeleiding' in de periode februari 2007-februari 2008. Heerlen: Open Universiteit Nederland.
- Suo, Y., & Shi, Y. (2008). Towards Blended Learning Environments Based on Pervasive Computing Technologies. *Lecture Notes in Computer Science*, 5169, 190 – 201.
- Tillema, H. H., Kessels, J. W. M., & Meijers, F. (2000). Competencies as Building Blocks for Integrating Assessment with Instruction in Vocational Education: a case from The Netherlands. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 25(3), 265-278.
- Varlamis, I., & Apostolakis, I. (2010). A Framework for the Quality Assurance of Blended E-learning Communities. *Lecture Notes in Computer Science*, 6278, 23 – 32.
- Yuzer, T. V. (2007). Generating Virtual Eye Contacts Through Online Synchronous Communications in Virtual Classroom Applications. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 8(1), 43-54.

Bijlagen

- **Bijlage 1:** Topiclijst bedrijven
- **Bijlage 2:** Topiclijst docenten(coaches)
- **Bijlage 3:** Digitale vragenlijst docenten(coaches)
- **Bijlage 4:** Vragenlijst leerlingen

Bijlage 1: Topiclijst bedrijven

Code

Algemeen

1. Hoe zou u uw organisatie omschrijven?

.....

.....

.....

1a. Welk woord kenmerkt het bedrijfskarakter? Kies uit:

- Behoudend of innovatief
- Praktisch of nieuwsgierig
- Oud en vertrouwd of vooruitstrevend
- Realistisch of avontuurlijk

1b. Kunt u dit kort toelichten?

.....

.....

.....

2. Hoelang biedt het NCvB al opleidingen aan voor uw organisatie?

.....

.....

.....

Opleiden van werknemers

3. Wat zijn voor u redenen om een werknemer verder op te leiden door middel van een mbo-opleiding van het NCvB?

.....
.....
.....

3a. Wat is het doel van het opleiden van werknemers?

.....
.....
.....

4. Is het volgen van een opleiding een verplicht onderdeel voor deelnemers?

Ja Nee

4a. Hoe wordt dit binnen het bedrijf georganiseerd?

.....
.....
.....

5. Op basis waarvan worden deelnemers ingedeeld in lesgroepen/locaties?

.....
.....
.....

6. Wat is volgens uw bedrijf een acceptabele reistijd voor de deelnemers?

.....
.....
.....

7. Hoe is het geregeld met de reistijd en -kosten die deelnemers maken?

.....
.....
.....

7a. Worden deze vergoed?

Ja Nee

Huidige lesbijeenkomsten

8. Welke problemen worden er door het bedrijf ervaren bij het opleiden van werknemers?

.....
.....
.....

9. Ervaren filialen problemen bij de bezetting van personeel in een week dat werknemers lessen volgen?

Ja Nee

9a. Zo ja, welke problemen worden ervaren?

.....
.....
.....

10. Wat zijn essentiële onderdelen van lesbijeenkomsten, zoals deze nu verzorgd worden voor uw bedrijf?

.....
.....
.....

11. Bent u bekend met het begrip virtuele klaslokalen?

Ja Nee

11a. Zo ja, wat verstaat u onder het begrip virtueel klaslokaal?

.....
.....
.....

Geven van demonstratie over het programma ILinc

Virtuele klaslokalen

12. Wat zouden voor u redenen kunnen zijn om te gaan werken met virtuele klaslokalen?

.....
.....
.....

13. Welke onderdelen zouden geschikt zijn om te plaatsen in een virtueel klaslokaal?

.....
.....
.....

14. Welke mogelijkheden (voordelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal?

.....
.....
.....

15. Welke belemmeringen (nadelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal?

.....
.....
.....

16. Wat zijn uw verwachtingen over het werken met virtuele klaslokalen?

.....
.....
.....

16a. Zou u het zien zitten of bent u er een tegenstander van → waarom?

.....
.....
.....

17. Zijn er nog belangrijke opmerkingen of onderdelen die meegenomen moeten worden in de beslissing voor het wel of niet gaan werken met een virtueel klaslokaal?

Ja Nee

17a. Zo ja, welke?

.....
.....

Einde interview, bedankt voor uw medewerking.

Bijlage 2: Topiclijst docenten(coaches)

Code

Algemeen

1. Hoeveel jaren verzorgt u al lessen voor het NCvB?

.....
.....

2. Heeft u ook ervaring in het lesgeven aan andere doelgroepen?

.....
.....

3. Voor welke bedrijven verzorgt u momenteel retailopleidingen?

.....
.....

Huidige lesbijeekkomsten

4. Hoeveel lessen verzorgt u gemiddeld per week voor het NCvB?

.....
.....

5. Hoe bereidt u uw lessen voor?

.....
.....

6. Hoe bepaalt u de inhoud van uw lessen?

.....
.....

7. Wat zijn uw rollen als docent in de lessen die u verzorgt?

.....
.....

8. Wat zijn voor u essentiële lesonderdelen?

.....
.....

9. Wat ervaart u als positieve elementen van de lesbijeenkomsten?

.....
.....

10. Wat ervaart u als minder positieve elementen van de lesbijeenkomsten?

.....
.....

11. Zijn er onderdelen die u mist in de lesbijeenkomsten of waar u misschien te weinig tijd voor heeft? Zo ja, welke?

.....
.....

12. Hoe ervaren de leerlingen de lesbijeenkomsten?

.....
.....

a. Wat vinden zij positieve elementen van de lesbijeenkomst?

.....
.....

b. Wat vinden zij minder positieve elementen van de lesbijeenkomst?

.....
.....

13. Welke werkvormen gebruikt u in uw lesbijeenkomsten?

.....
.....

14. Welke rollen zou u graag willen vervullen in een lesbijeenkomst?

.....
.....

15. Waar zien de leerlingen in CGO-trajecten in uw ogen tegenop?

.....
.....

a. Hoe zou dit komen denkt u?

.....
.....

b. Hoe zou dit op te lossen zijn denkt u?

.....
.....

16. Waar ziet u als docent tegenop in CGO-trajecten?

.....
.....

a. Hoe zou dit komen denkt u?

.....
.....

b. Hoe zou dit op te lossen zijn denkt u?

.....
.....

Werken met de computer

17. Maakt u gebruik van de computer in uw lesbijeenkomsten?

.....
.....

a. Waarvoor gebruikt u deze?

.....
.....

b. Waarom maakt u geen gebruik van de computer?

.....
.....

18. Voor welke schoolwerkzaamheden gebruikt u thuis de computer?

.....
.....

19. Welke computervaardigheden zijn belangrijk om te werken met de computer tijdens de lesbijeenkomsten en bij de uitwerking van schoolmaterialen?

.....
.....

20. Heeft u ervaring met e-learning?

.....
.....

a. Zo ja, waardoor heeft u deze ervaring opgedaan?

.....
.....

21. Wat verstaat u onder e-learning?

.....
.....

22. Heeft u ervaring met een virtueel klaslokaal?

.....
.....

a. Zo ja, waardoor heeft u deze ervaring opgedaan?

.....
.....

23. Wat verstaat u onder een virtueel klaslokaal?

.....
.....

Geven van een korte demonstratie over het programma ILinc

Virtuele klaslokalen

24. Welke lesinhouden of lesonderdelen zouden geschikt zijn om te plaatsen in een virtueel klaslokaal?

.....
.....

25. Welke mogelijkheden ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal?

.....
.....

26. Welke belemmeringen ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal?

.....
.....

27. Welke middelen heeft u nodig om te werken in een virtueel klaslokaal (didactisch/organisatorisch)

.....
.....

28. Hoe zou u het vinden om te werken in virtuele klaslokalen?

.....
.....

29. Stel dat u gaat werken met virtuele klaslokalen.. Wat zou u ondernemen om uw kennis en vaardigheden op dit gebied te vergroten?

.....
.....

30. Welke onderwijsvorm heeft uiteindelijk uw voorkeur?

- Traditionele lesbijeenkomsten
- Traditionele lesbijeenkomsten + e-learning
- Traditionele lesbijeenkomsten + virtuele klaslokalen
- E-learning
- Virtuele klaslokalen
- Een combinatie van deze onderwijsvormen

a. Waarom heeft deze onderwijsvorm uw voorkeur?

.....
.....

Bijlage 3: Digitale vragenlijst docenten(coaches)

Onderzoek naar virtuele klaslokalen

Voor mijn afstudeeronderzoek voor het NCvB in Tilburg over virtuele klaslokalen, probeer ik een goed beeld te krijgen van de huidige lesbijeekomsten, de achtergrond van docenten/ docentencoaches en de kennis die zij wellicht al hebben over het begrip virtuele klaslokalen. Hiervoor heb ik een digitale vragenlijst ontwikkeld. De vragenlijst bestaat uit voornamelijk meerkeuze vragen. Er zullen geen (bedrijfs)namen op de vragenlijst komen in verband met de geheimhouding. Deze worden tijdens het analyseren van de data gecodeerd.

Ik wil u vragen om de uitleg van deze vragenlijst goed op te volgen en de vragen zo eerlijk mogelijk te beantwoorden, zoals de situatie nu is. Ik hecht veel waarde aan uw mening. Ik stel uw deelname daarom erg op prijs.

Voordat u begint wil ik u vragen om de e-mail met de titel: Virtueel klaslokaal alvast te openen. Deze heeft u nodig bij het beantwoorden van enkele vragen. De vragenlijst geeft aan wanneer u dit moet doorlopen. U hoeft deze e-mail dus niet vooraf door te lezen!!

Er zijn 52 vragen in deze vragenlijst

Algemeen

1. Wat is uw geslacht? *

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

☐ Vrouwelijk
☐ Mannelijk

2. Wat is uw leeftijd? *

Vul uw antwoord hier in:

Lesvoorbereiding

In dit onderdeel worden vragen gesteld over u als docent en alles wat er komt kijken bij het verzorgen van lessen en de voorbereiding hiervan. Per vraag zal een korte uitleg gegeven worden over hoe u de antwoorden moet invullen.

3. Ik verzorg momenteel retailopleidingen voor bedrijf.. *

Selecteer alles wat voldoet

☐ Bedrijf A
☐ Bedrijf B
☐ Bedrijf C
☐ Bedrijf D
☐ Bedrijf E
☐ Bedrijf F

Geef de bedrijven aan die voor u van toepassing zijn.

Deze bedrijfsnamen worden tijdens het analyseren gecodeerd.

4. Hoeveel jaren verzorgt u al lessen voor het NCvB? *

Vul uw antwoord hier in:

Vul bij deze vraag het aantal jaren en maanden in. Vul de vraag in zoals bij het voorbeeld.

Voorbeeld:

Ik verzorg al 4 jaren en 3 maanden lessen voor het NCvB.

of 4, 3 (= 4 jaar en 3 maanden).

5. Heeft u ook ervaring in het lesgeven aan andere doelgroepen? *

Selecteer alles wat voldoet

☐ Ja, in het basisonderwijs
☐ Ja, in het speciaal (basis)onderwijs
☐ Ja, in het voortgezet onderwijs
☐ Ja, in het mbo (Ik heb lesgegeven voor een andere organisatie)
☐ Ja, in het hbo
☐ Ja, op een of meer universiteiten
☐ Nee geen les, maar wel trainingen en/of cursussen
☐ Nee
Geef de doelgroepen aan die voor u van toepassing zijn.

6. Hoeveel lessen verzorgt u gemiddeld per week voor het NCvB? *

Vul uw antwoord hier in:

Als u niet per week lessen verzorgt, maar bijvoorbeeld 1x in de twee weken dan vult u dit als volgt in:
1x in de 2 weken

7. Hoe bereidt u momenteel uw lessen voor? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Altijd	Soms	Nooit
Ik bekijk het theoriemateriaal dat bij de les hoort	☐	☐	☐
Ik zoek naar bijbehorende materialen over het bedrijf	☐	☐	☐
Ik zoek naar bijbehorende opdrachten	☐	☐	☐
Ik zoek naar filmpjes op het internet	☐	☐	☐
Ik maak (digitaal) een lesplanning	☐	☐	☐
Ik maak een PowerPoint presentatie	☐	☐	☐
Ik maak een soort van theorietoets voor de deelnemers	☐	☐	☐
Ik maak gebruik van de bronnenbank van het NCvB	☐	☐	☐
Ik maak gebruik van de materialen die ik nog heb uit eerdere jaren	☐	☐	☐
Ik maak gebruik van materialen van andere docenten	☐	☐	☐

Vul voor elk nummer in wat voor u van toepassing is.

Altijd: Ik bereid mijn lessen altijd op deze manier voor

Soms: Ik bereid de ene les wel op deze manier voor en de andere les niet

Nooit: Ik bereid mijn lessen niet op deze manier voor

Als u nog andere antwoorden heeft dan kunt u die bij de volgende vraag invullen.

8. Welke andere manier(en) bereidt u uw lessen voor?

Vul uw antwoord hier in:

Vul bij deze vraag de manier in waarop u uw lessen voorbereidt in die niet bij de antwoordmogelijkheden van de vorige vraag stonden.

Sla deze vraag over als deze vraag niet voor u van toepassing is.

9. Hoe bepaalt u momenteel de inhoud van uw lessen? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Altijd	Bijna altijd	Soms	Bijna nooit	Nooit
Vanuit de actualiteit	☐	☐	☐	☐	☐
Het theoriemateriaal vormt de basis	☐	☐	☐	☐	☐
Vragen van deelnemers over het leertraject vormen de basis	☐	☐	☐	☐	☐
Informatie verkregen uit een stage die ik gelopen heb binnen het bedrijf	☐	☐	☐	☐	☐
Eigen opdrachten en materialen vormen de basis van de les	☐	☐	☐	☐	☐
De voortgang van de deelnemers vormt de basis. Vanuit hier bepaal ik de inhoud	☐	☐	☐	☐	☐

Klik aan in welke mate de bepalingen op u van toepassing zijn

Altijd: Ik doe dit altijd op deze manier

Bijna altijd: Ik doe dit in bijna alle gevallen zo (meer dan 75% van de gevallen)

Soms: Ik bepaal in ongeveer de helft van de gevallen op deze manier de inhoud van de lessen

Bijna nooit: Ik bepaal de inhoud van mijn lessen nauwelijks op deze manier voor (ong. 25% van de gevallen).

Nooit: Ik bepaal nooit op deze manier de inhoud van mijn lessen.

Bij de volgende vraag kunt u andere manieren aangeven.

10. Zijn er nog andere manieren waarop u de inhoud van uw les bepaalt?

Vul uw antwoord hier in:

Vul hieronder de overige mogelijkheden in.

Zijn deze er niet, sla dan de vraag over

11. Wat zijn uw rollen als docent(coach) in de lessen die u verzorgt? *

Selecteer alles wat voldoet

☐ Docent
☐ Coach/begeleider van de leerlingen
☐ Coach/begeleider van docenten
☐ Ik verzorg MVT lessen
☐ BPV-er
☐ Anders:

Als u de optie 'anders' kiest, kunt u nog meer rollen beschrijven. Zorg ervoor dat er een komma tussen de antwoorden staat.

Reis- en gezinssituatie

Om uitspraken te kunnen doen over virtuele klassen, is het belangrijk om de reis- en gezinssituatie van docenten(coaches) in kaart te brengen. Hierover gaan de volgende vragen.

12. Hoe reist u momenteel naar de verschillende leslocaties? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Altijd	Soms	Nooit
Auto	☐	☐	☐
Fiets	☐	☐	☐
Openbaar vervoer (zoals Trein en Bus)	☐	☐	☐
Te voet	☐	☐	☐
Motor	☐	☐	☐

Altijd: Ik reis altijd met dit vervoermiddel naar de leslocatie

Soms: Ik maak af en toe gebruik van dit vervoermiddel

Nooit: Ik reis niet met dit vervoermiddel naar de leslocatie

13.Hoeveel reistijd bent u in totaal kwijt per lesdag (heen- en terugreis) *

Vul uw antwoord hier in:

Vul op deze manier in:

Per dag ben ikurenminuten reistijd kwijt.

Voorbeeld:

Per dag ben ik 3 uren en 15 minuten reistijd kwijt of 3, 15 (= 3 uren en 15 minuten)

14.Hoe ziet uw gezinssituatie eruit? *

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

☐ Alleenstaand
☐ Alleenstaand met kinderen
☐ Wonend bij ouders
☐ Getrouwd of samenwonend met kinderen
☐ Getrouwd of samenwonend zonder kinderen
☐ Wonend op kamers
☐ Anders

15.Is het verzorgen van lessen te combineren met uw gezinsleven/sociale leven? *

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

☐ Altijd
☐ Soms
☐ Nooit

16.Waarom is het verzorgen van lessen wel of niet te combineren met uw gezinsleven/sociale leven? *

Vul uw antwoord hier in:

Denk hierbij aan de factoren die de combinatie kunnen beïnvloeden/verstoren

Huidige lesbijeenkomsten

Dit onderdeel gaat over de huidige lesbijeenkomsten. Het gaat dan ook om de situatie zoals deze zich tot nu toe heeft voorgedaan en niet over wat u wenselijk zou vinden. Ik vraag u dan ook om zo eerlijk mogelijk deze vragen in te vullen.

17. Wat zijn voor u essentiële lesonderdelen die een lesbijeenkomst moet bevatten? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	+		+		-	Niet van toepassing
	+	+	/	-	-	
	+	+	-	-	-	
Behandelen van theoriemateriaal (kennisoverdracht)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bespreken van de voortgang (zowel klassikaal en/of individueel)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Werken in groepen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Huiswerk kunnen maken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Zelf het theoriemateriaal bestuderen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bespreken van problemen (theoriemateriaal, competentiegericht leren etc.)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Onderwijsleergesprekken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Excursies	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Koppeling naar de praktijkvloer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spreekvaardigheid (sollicitatiegesprek, presenteren, werkoverleg)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toetsing (bijv. voorkennis toets over theorie)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Leren hoe de leerlingen toetsen moeten maken	☐	☐	☐	☐	☐	☐

++ : Heel essentieel

+ : essentieel

+/- : neutraal: niet belangrijk, maar ook niet onbelangrijk

- : niet tot nauwelijks essentieel

-- : helemaal niet essentieel

Niet van toepassing: Dit gebruik ik niet in mijn lessen.

18. Wat zijn uw ervaringen over de onderdelen in de huidige lesbijeenkomsten? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	+		+	-	-	Niet van toepassing
	+	+	/	-	-	
Behandelen van theoriemateriaal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bespreken van de voortgang	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bespreken van problemen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Excursies	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Onderwijsleergesprekken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Werken in groepen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Toetsen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spreekvaardigheid	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Behandelen en beoordelen van portfolio, Quickscan, POP en PAP	☐	☐	☐	☐	☐	☐

++ :Heel positief

+ : Positief

+/- : Niet positief, maar ook niet negatief

- : Negatief - - : Heel negatief

Niet van toepassing: Dit gebruik ik niet in mijn lessen.

19. Wat mist u in de huidige lesbijeenkomsten/ Waar heeft u te weinig tijd voor? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Wel	Soms	Niet
Begeleiding van deelnemers (vooral individueel)	☐	☐	☐
Beoordeling of nakijken van materialen van de deelnemers	☐	☐	☐
Duidelijk lesprogramma	☐	☐	☐
Suggestie opdrachten en materialen (gekoppeld aan het bedrijf)	☐	☐	☐

	Wel	Soms	Niet
Koppeling naar praktijk	☐	☐	☐
Coaching op de werkvloer	☐	☐	☐
Het geven van extra hulp aan diegenen die dit nodig hebben	☐	☐	☐
Het bieden van extra uitdaging aan deelnemers die dit nodig hebben	☐	☐	☐
Het werken met de computer	☐	☐	☐
Tijd voor zelfstudie of het maken van huiswerk	☐	☐	☐

Wel: Dit mis ik

Soms: Dit mis ik de ene les wel, maar de andere niet

Niet: Dit mis niet

U kunt bij deze vraag ook lezen: heb ik te weinig tijd voor (wel - soms of niet)

20. Hoe ervaren de leerlingen de onderdelen in de huidige CGO lesbijeenkomsten? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	+		+		-	Niet van toepassing
	+	+	/	-	-	
Het kost teveel tijd	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het kost veel meer werk (dan voorheen)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het is moeilijk om bewijzen te verzamelen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Het is moeilijk om vragen te stellen aan de docent	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deelnemers willen klassikaal onderwijs krijgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deelnemers willen in groepen werken	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deelnemers willen meer les via de computer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De deelnemers missen de koppeling naar de praktijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De deelnemers vinden een lesdag vermoeiend	☐	☐	☐	☐	☐	☐

	+		+		-	Niet van toepassing
	+	+	/	-	-	
De deelnemers hebben veel sturing en structuur nodig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deelnemers willen graag voorbeelden van materialen zien	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deelnemers hechten waarde aan de antwoorden van andere deelnemers	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Opmerking:

Met leerlingen worden de deelnemers aan de opleidingen bedoeld. Hiervoor is gekozen om verwarring te voorkomen. Alle personen in dit onderzoek worden deelnemers genoemd.

++: dit ervaren de leerlingen in sterke mate

+: dit ervaren de leerlingen

+/-: dit wordt soms ervaren door de leerlingen

-: dit ervaren de leerlingen niet

- -: dit ervaren de leerlingen helemaal niet

Niet van toepassing: dit is voor de leerlingen niet van toepassing

21. Welke werkvormen gebruikt u in uw lesbijeenkomsten? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Altijd	Bijna altijd	Soms	Bijna nooit	Nooit
Klassikaal	☐	☐	☐	☐	☐
Werken in groepen	☐	☐	☐	☐	☐
Discussies	☐	☐	☐	☐	☐
Onderwijsleergesprekken	☐	☐	☐	☐	☐
Voortgangsgesprekken (klassikaal en/of individueel)	☐	☐	☐	☐	☐
Rollenspel	☐	☐	☐	☐	☐
Oefenen van de spreekvaardigheid d.m.v. presentatie	☐	☐	☐	☐	☐

	Altijd	Bijna altijd	Soms	Bijna nooit	Nooit
Bespreken van theoriemateriaal in groepen	☐	☐	☐	☐	☐
Oefenen van de leerstof in groepen	☐	☐	☐	☐	☐
Quiz	☐	☐	☐	☐	☐
Toetsing van de leerstof	☐	☐	☐	☐	☐
Coöperatief leren (van en met elkaar leren)	☐	☐	☐	☐	☐

Altijd: Deze werkvorm gebruik ik in elke les

Bijna altijd: Deze werkvorm gebruik ik bijna in elke les

Soms: Deze werkvorm gebruik ik de ene les wel en de andere niet

Bijna nooit: Deze werkvorm gebruik ik nauwelijks in mijn lessen

Nooit: Deze werkvorm gebruik ik niet in mijn lessen

22. Waar zien de leerlingen in het CGO-traject tegenop? * CGO = competentiegericht onderwijs. Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Wel	Soms	Niet
Het werken aan de kerntaken kost veel tijd	☐	☐	☐
Rekenen	☐	☐	☐
MVT = Moderne Vreemde Taal (bijv. Engels / Duits)	☐	☐	☐
Nederlands	☐	☐	☐
Contact leggen met praktijkopleider	☐	☐	☐
De periode om bewijzen voor het portfolio te verzamelen is (te) kort	☐	☐	☐
Het werken met de Quickscan, POP en PAP is moeilijk	☐	☐	☐
Het theorie examen voor een kerntaak is (te) moeilijk	☐	☐	☐
Het praktijkexamen van de kerntaak is (te) moeilijk (werkstuk, observatie)	☐	☐	☐
Het maken van de opdrachten LL&B kost (te) veel tijd	☐	☐	☐
Het maken van de opdrachten LL&B is te moeilijk	☐	☐	☐
Het niveau van de kerntaken is te hoog voor de deelnemer	☐	☐	☐
Het contact leggen met de BPV-er	☐	☐	☐

	Wel	Soms	Niet
Het stellen van vragen aan de docent is moeilijk	☐	☐	☐
Het concentreren tijdens de les	☐	☐	☐
Antwoord geven op vragen die de docent stelt	☐	☐	☐
Presenteren (of: oefenen van de spreekvaardigheid)	☐	☐	☐
Medewerking krijgen op de zaak om opdrachten uit te voeren	☐	☐	☐
Formuleren van eigen leerdoelen (activiteiten en te leren competenties)	☐	☐	☐

Hier zien de leerlingen:

Wel: Hier zien de deelnemers wel tegenop

Soms: Hier zien de deelnemers soms tegenop (ligt aan kerntaak) / Sommige deelnemers zien hier tegenop

Niet: Hier zien de deelnemers niet tegenop.

23. Hoe zou u de moeilijkheden die leerlingen ervaren in het CGO-traject kunnen verhelpen? *

Vul uw antwoord hier in:

Vul in hoe de moeilijkheden, ingevuld bij de vorige vraag, volgens u verholpen kunnen worden.

24. Waar ziet u als docent(coach) tegenop in de CGO-trajecten? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Wel	Soms	Niet
Meer individueel begeleiden	☐	☐	☐
Geen duidelijke eisen	☐	☐	☐
Iedere docent doet het anders (je moet alles zelf doen)	☐	☐	☐
Weinig uitdaging	☐	☐	☐
Theoriemateriaal is niet altijd logisch ingedeeld (leidinggeven bijv. apart)	☐	☐	☐

Wat ervaart u als moeilijk en waarbij komt u problemen tegen? Dit kan voor, tijdens of na een les zijn bijvoorbeeld tijdens de voorbereiding van uw lessen.

Wel: Dit ervaar ik als moeilijk

Soms: Dit ervaar ik soms als moeilijk

Niet: Dit ervaar ik niet als moeilijk

Bij de volgende vraag kunt u andere moeilijkheden aangeven.

25. Wat ervaart u nog meer als moeilijk in de CGO-trajecten?

Vul uw antwoord hier in:

Vul hierbij in wat u nog meer als moeilijk ervaart in de CGO-trajecten en wat nog niet genoemd is bij de vorige vraag.

Als u geen andere moeilijkheden ervaart, dan mag u deze vraag overslaan.

26. Hoe zou u deze moeilijkheden kunnen verhelpen?

Vul uw antwoord hier in:

Vul in hoe u de moeilijkheden die u ervaart kunt verhelpen.

Werken met de computer

In dit onderdeel komen vragen aan bod die gaan over het werken met de computer voor, tijdens en na de huidige lesbijeekkomsten.

27. Hoeveel tijd besteedt u gemiddeld per week thuis nog aan activiteiten gericht op de lessen die u verzorgt (buiten de lesbijeekkomsten om)? *

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

☐ 0-1 uur
☐ 1-2 uur
☐ 2-3 uur
☐ 3-4 uur
☐ 4-5 uur
☐ 5-6 uur
☐ 6-7 uur
☐ Anders

Dit hoeven niet per definitie activiteiten te zijn waarbij de computer noodzakelijk is.

28. In mijn vrije tijd besteed ik aandacht aan deze media en programma's ... *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Altijd	Bijna altijd	Soms	Bijna nooit	Nooit
Sociale media (zoals Hyves, Twitter, Facebook)	☐	☐	☐	☐	☐
Msn Messenger of andere chatprogramma's	☐	☐	☐	☐	☐
Tekstverwerkers (zoals Word, Excel)	☐	☐	☐	☐	☐
PowerPoint of andere programma's om presentaties mee te maken	☐	☐	☐	☐	☐
Surfen op Internet	☐	☐	☐	☐	☐
Webcam en/of headset (zoals Skype)	☐	☐	☐	☐	☐
Muziek en videoprogramma's (zoals YouTube)	☐	☐	☐	☐	☐

Altijd: Ik maak iedere dag gebruik van deze media/programma's

Bijna Altijd: Ik maak minimaal 3 à 4 dagen gebruik van deze media/programma's

Soms: Ik maak de ene keer wel en de andere keer geen gebruik van deze media/programma's
(Hooguit 2 dagen per week)

Bijna Nooit: Ik maak nauwelijks gebruik van deze media/programma's (hooguit 1 dag per week)

Nooit: Ik maak hier geen gebruik van

29. Tijdens mijn lesbijeenkomsten maak ik gebruik van de computer om... *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Altijd	Soms	Nooit
Opschrijven van kern- of sleutelwoorden	☐	☐	☐
De lesplanning te tonen (m.b.v. een beamer)	☐	☐	☐
Filmpjes te laten zien	☐	☐	☐
Presentaties te laten zien	☐	☐	☐
Voorbeelden van opdrachten (Portfolio, opdrachten LL&B) te laten zien	☐	☐	☐
E-learning	☐	☐	☐
Uitleg van theorie	☐	☐	☐

	Altijd	Soms	Nooit
Uitleg van de formulieren (Quickscan, POP, PAP)	☐	☐	☐
Praktijgerelateerde materialen te laten zien (die gekoppeld zijn aan bedrijf)	☐	☐	☐

Bij de volgende vraag kunt u nog andere mogelijkheden aangeven.

30. Ik gebruik tijdens de lesbijeenkomsten ook hiervoor de computer....

Vul uw antwoord hier in:

U mag deze vraag overslaan als u de computer niet voor andere onderdelen gebruikt.

31. Voor welke schoolwerkzaamheden gebruikt u de computer? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Wel	Soms	Niet
Beoordelen van materialen van de deelnemers	☐	☐	☐
Zoeken van opdrachten of filmpjes voor de les	☐	☐	☐
Maken van een lesplanning	☐	☐	☐
Maken van presentaties (bijv. van de theorie)	☐	☐	☐
Administratie	☐	☐	☐
Contact met het NCvB	☐	☐	☐
Materialen zoeken op de bronnenbank van het NCvB	☐	☐	☐
Extra informatie (achtergrond informatie, informatie over het bedrijf)	☐	☐	☐
Lesvoorbereiding	☐	☐	☐
Geven van feedback aan deelnemers	☐	☐	☐

Wel: Dit doe ik wel

Soms: Dit doe ik de ene keer wel en de andere keer niet

Niet: Dit doe ik niet

Bij de volgende vraag kunt u wederom extra antwoorden aangeven als deze van toepassing zijn.

32. Voor welke schoolwerkzaamheden gebruikt u nog meer de computer?

Vul uw antwoord hier in:

Als er geen andere schoolwerkzaamheden zijn waarvoor u de computer gebruikt, dan mag u deze vraag overslaan.

33. Welke computervaardigheden zijn volgens u belangrijk om te kunnen werken met de computer voor, tijdens of na de lesbijeekomsten? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Mee eens	?	Oneens
Een tekst typen in word of andere tekstverwerker	☐	☐	☐
Tabellen maken in Excel	☐	☐	☐
Een presentatie maken in PowerPoint	☐	☐	☐
Informatie vinden in een zoekmachine op internet	☐	☐	☐
Werken met sociale media als Hyves, Twitter en Facebook	☐	☐	☐
Werken met een webcam (bijvoorbeeld Skype)	☐	☐	☐
Werken met een headset of microfoon	☐	☐	☐

Mee eens: Klopt/ Is belangrijk

?: Ik heb geen idee

Oneens: Klopt niet/Is niet belangrijk

Bij de volgende vraag kunt u overige opties aangeven.

34. Zijn er nog andere computervaardigheden noodzakelijk?

Vul uw antwoord hier in:

Zo ja, welke?

Zo nee, sla deze vraag dan over

35. Heeft u ervaring met e-learning? *

Selecteer alles wat voldoet

☐ Ik heb in de lesbijeekomsten al eens gewerkt met e-learning
☐ Ik heb al een gewerkt met e-learning (buiten de lesbijeekomsten)
☐ Ik heb al eens een training/cursus gevolgd over e-learning
☐ Ik weet wat e-learning is, maar ik heb er nog nooit mee gewerkt
☐ Ik heb nog nooit gehoord van e-learning
☐ Anders:

36. Wat verstaat u onder e-learning? *

Vul uw antwoord hier in:

Vul deze vraag altijd in, ook als u niet weet wat het is.

E-learning is voor u

37. Heeft u ervaring met virtuele klaslokalen? *

Selecteer alles wat voldoet

☐ Ik heb in de lesbijeekomsten al een gewerkt met virtuele klaslokalen
☐ Ik heb al eens gewerkt met virtuele klaslokalen (buiten de lesbijeekomsten)
☐ Ik heb al eens een training/cursus gevolgd over virtuele klaslokalen
☐ Ik weet wat virtuele klaslokalen zijn, maar ik heb er nog nooit mee gewerkt
☐ Ik heb nog nooit gehoord van virtuele klaslokalen
☐ Anders:

38. Wat verstaat u onder een virtueel klaslokaal? *

Vul uw antwoord hier in:

Vul deze vraag altijd in, ook als u niet precies weet wat het is... Het gaat om uw beeld van een virtueel klaslokaal.

Virtueel klaslokaal is.....

Virtuele klaslokalen

Dit is het laatste onderdeel van de vragenlijst. Voordat u aan dit laatste onderdeel gaat beginnen, dient u op de link te klikken die u heeft ontvangen in de e-mail met de naam (Virtueel klaslokaal). Op deze manier kunt u een beeld vormen van de mogelijkheden van virtuele klaslokalen. Dit kan u helpen bij het invullen van de volgende vragen.

Ga niet verder voor u de e-mail gelezen hebt!

Een virtueel klaslokaal is een manier om thuis via internet met medeleerlingen en een docent een les te volgen. Hierin zijn veel mogelijkheden en werkvormen te gebruiken en passen meerdere lesonderdelen. De handleiding in de e-mail geeft u een kort overzicht van de mogelijkheden en de layout van het virtuele klaslokaal van het programma ILinc dat het NCvB wil gebruiken.

39. Welke inhouden of lesonderdelen zouden volgens u geschikt zijn om te plaatsen in een virtueel klaslokaal? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	++	+	+/-	-	-
Uitleg van theoriemateriaal (instructie)	☐	☐	☐	☐	☐
Individuele gesprekken	☐	☐	☐	☐	☐
Werken in groepen	☐	☐	☐	☐	☐
Uitleg van studiewijzer, Quickscan, POP, PAP en portfolio	☐	☐	☐	☐	☐
Filmpjes en presentaties	☐	☐	☐	☐	☐
Links en achtergrondinformatie	☐	☐	☐	☐	☐
Discussies	☐	☐	☐	☐	☐
Stellingen	☐	☐	☐	☐	☐
Toetsing	☐	☐	☐	☐	☐

++: Dit is heel geschikt

+: Dit is geschikt

+/-: Soms is dit geschikt, maar soms ook niet

- : Nauwelijks geschikt

-- : Niet geschikt

Wederom kunt u andere antwoorden toevoegen bij de volgende vraag.

40. Welke overige lesonderdelen zouden volgens u geschikt zijn? *

Vul uw antwoord hier in:

Vul hierbij de overige lesonderdelen in.

Als deze er niet zijn dan mag je deze vraag overslaan.

41. Welke mogelijkheden (voordelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Ja	Weet niet	Nee
Begeleidingsmogelijkheden	☐	☐	☐
Beperking van reistijd en - kosten	☐	☐	☐

	Ja	Weet niet	Nee
Hogere concentratie	☐	☐	☐
Hogere motivatie van deelnemers	☐	☐	☐
Aanvulling op lesdagen waardoor extra onderdelen/onderwerpen behandeld kunnen worden	☐	☐	☐
Eigen invulling van lesgeven	☐	☐	☐
Aantrekkelijke manier van lesgeven	☐	☐	☐
Mogelijkheid om lessen terug te kijken (er is een opnamefunctie)	☐	☐	☐

Ja: Dit zou ik ondernemen

Weet niet: Ik weet niet of ik dit zou ondernemen

Nee: Dit zou ik niet ondernemen

Bij de volgende vraag vult u de overige voordelen in die u ziet in het werken met virtuele klaslokalen.

42. Ziet u nog andere mogelijkheden?

Vul uw antwoord hier in:

Als u geen andere mogelijkheden ziet, dan mag u deze vraag overslaan.

43. Welke belemmeringen (nadelen) ziet u in het werken met een virtueel klaslokaal? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Wel	Soms	Niet
Vermindering interactie	☐	☐	☐
Vermindering van betrokkenheid	☐	☐	☐
Weinig uitbreiden van mogelijkheden = weinig toevoeging	☐	☐	☐
Minder improvisatie in het lesprogramma	☐	☐	☐
Afstandelijk	☐	☐	☐
Vergt andere manieren van lesgeven	☐	☐	☐
Vergt andere rollen van de docent	☐	☐	☐
Vereist bepaalde (computer)vaardigheden voor zowel docent als deelnemer	☐	☐	☐
Er is geen direct contact meer met deelnemers	☐	☐	☐
Bepaalde faciliteiten zijn vereist (zoals internetverbinding, computer)	☐	☐	☐

	Wel	Soms	Niet
etc.)			
Verlies aan (sociale) controle	☐	☐	☐

Wel: deze mogelijkheid zie ik ook

Soms: deze mogelijkheid zie ik in sommige gevallen

Niet: deze mogelijkheid zie ik niet

Bij de volgende vraag vult u overige nadelen in.

44. Ziet u nog andere belemmeringen?

Vul uw antwoord hier in:

Als u geen andere belemmeringen ziet, dan mag u deze vraag overslaan

45. Veranderen uw rollen als u gaat werken in een virtueel klaslokaal? *

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

☐ Ja
☐ Nee

46. Welke andere rollen zou u (moeten) aannemen?

Vul uw antwoord hier in:

Vul hier de rollen in die u denkt te gaan vervullen in een virtueel klaslokaal

47. Welke middelen heeft u nodig om te werken in een virtueel klaslokaal? *

Selecteer alle toepasselijke antwoorden en geef uw commentaar

☐ Didactische middelen (zoals theoriemateriaal, PowerPoint, geschikte filmpjes, training voor docenten etc.
☐ Organisatorische middelen (groepsopdrachten, werkvormen en organisatie van virtuele klaslokalen etc.).
☐ Technische middelen (zoals computer- + internetfaciliteiten, webcam en headset)
☐ Overige middelen

Vink aan wat voor u van toepassing is. U kunt na het aanvinken van een antwoord ook een toelichting geven. Bij overige middelen kunt u andere middelen dan al genoemd zijn benoemen.

48. Ik zie het zitten om te werken in een virtueel klaslokaal... *

Vul uw antwoord hier in:

Geef aan waarom u het wel of niet ziet zitten inclusief argumenten voor of tegen.

49. Stel dat u gaat werken met virtuele klaslokalen. Wat zou uw ondernemen om uw kennis en vaardigheden op het gebied van virtuele klaslokalen te vergroten? *

Kies het toepasselijk antwoord voor elk onderdeel:

	Ja	Weet niet	Nee
Informatie zoeken op internet over het virtuele klaslokaal	☐	☐	☐
Cursus of training volgen	☐	☐	☐
Cursus of training van het NCvB volgen	☐	☐	☐
Contactleggen met experts (personen die al langere tijd werken in een virtueel klaslokaal)	☐	☐	☐
Nee, ik wacht het eerst enkele ervaringen van docenten af	☐	☐	☐
Nee, ik ga me er niet in verdiepen	☐	☐	☐

Ja: Dit zou ik ondernemen

Weet niet: Ik weet niet of ik dit zou ondernemen

Nee: Dit zou ik niet ondernemen

50. Benoem de overige acties die u gaat ondernemen

Vul uw antwoord hier in:

Als deze van toepassing zijn, zo niet, sla de vraag over.

51. Welke onderwijsvorm heeft uiteindelijk uw voorkeur? *

Kies a.u.b. een van de volgende mogelijkheden:

☐ Face-to-face lesbijeenkomsten
☐ Face-to-face lesbijeenkomsten met e-learning
☐ Face-to-face lesbijeenkomsten in combinatie met virtuele klaslokalen
☐ E-learning
☐ Virtuele klaslokalen
☐ Een combinatie van alle onderwijsvormen die hierboven genoemd worden

Kies 1 antwoord

De optie +... wil zeggen: Met een aanvulling van (bijv. e-learning of een virtuele sessie). Het is dus geen vervanging van.

52. Waarom heeft deze onderwijsvorm uw voorkeur? *

Vul uw antwoord hier in:

Dit was de laatste vraag.

Bedankt voor uw medewerking,

Jolanda Vogelsangs

Stagiaire Onderwijskunde

Vanzelfsprekend worden ter zijner tijd de resultaten aan u kenbaar gemaakt!

Bijlage 4: Vragenlijst leerlingen

Voor mijn afstudeeronderzoek voor het NCvB, wil ik vragen om deze vragenlijst in te vullen. Het gaat met name over de lesbijeekkomsten die je op dit moment volgt. Daarnaast zijn er vragen over het werken met de computer, e-learning en virtuele klaslokalen.

Je hebt bij de meeste vragen een optie 'anders'. Hierin kun je een eigen antwoord invullen.

Kijk goed of je alle vragen ingevuld hebt en lever de vragenlijst dan in. **(Bedrijfs)namen** worden voorzien van een code in verband met de geheimhouding. Het is dus niet bekend welke leerling wat ingevuld heeft.

Bedankt voor de medewerking,

Jolanda Vogelsangs (Stagiaire Onderwijskunde)

Code

De vragenlijst:

Algemeen:

In dit onderdeel worden enkele algemene vragen gesteld over jou als deelnemer. Per vraag staat aangegeven hoe je het antwoord in moet vullen.

1. **Datum:** (Vul een datum in. Doe het op deze manier: dd.mm.jjjj)

Voorbeeld:

03.03.2011

2. **Wat is je geslacht?**

- Vrouw
- Man

3. **Wat is je geboortedatum?** (Vul een datum in. Doe het op deze manier: dd.mm.jjjj)

4. **Ik ben werkzaam bij bedrijf...** (deze vraag is gecodeerd i.v.m. anonimiteit onderzoek).

- Bedrijf A
- Bedrijf B
- Bedrijf C
- Bedrijf D
- Bedrijf E

5. **Ik ben werkzaam in filiaal in...**(Vul een plaatsnaam in)

6. **Mijn functie is**

- Eerste Verkoper
- Filiaalmanager
- Verkoper
- Afdelingsmanager

- Anders:

7. Hoeveel jaren ben je op dit moment werkzaam in je bedrijf?

.....jaren,maanden

8. Waarom volg je momenteel een mbo-opleiding? (Kruis aan wat voor jou van toepassing is).

Mee eens ? Oneens

- Mijn filiaal/bedrijf wil dat ik een opleiding volg
- Ik wil doorgroeien naar een andere functie
- Ik wil mezelf verder ontwikkelen
- Ik ben afkomstig van een ander bedrijf, waardoor ik bepaalde kennis mis
- Anders, namelijk:.....

Mee eens = klopt | ? = geen idee | **Oneens** = klopt niet

9. Wat vind je ervan om een mbo-opleiding te volgen?

(Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).

Eens Beetje eens ? Beetjes oneens Oneens

- Ik vind het leuk, omdat ik mezelf zo verder kan ontwikkelen
- Ik vind het leuk, omdat ik kan groeien naar een andere functie
- Ik vind het leuk om te leren
- Ik vind het niet leuk, want het kost me teveel reistijd
- Ik vind het niet leuk, want de opdrachten kosten me veel tijd
- Ik vind het niet leuk. Ik wil liever Alleen werken in het filiaal
- Anders, namelijk:.....

Eens: klopt helemaal | **Beetje eens:** ik ben het er niet helemaal mee eens | **?** : geen idee |

Beetje oneens: ik ben er niet helemaal mee oneens | **Oneens:** klopt helemaal niet

Reistijd en gezinssituatie:

In dit onderdeel wordt gekeken hoe je naar de leslocaties reist en of de opleiding te combineren is met je gezinsleven en met je sociale leven.

10. Hoe reis je momenteel naar de leslocatie?

(Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).

	Altijd	Soms	Nooit
☐ Auto			
☐ Fiets			
☐ Openbaar vervoer (zoals trein en bus)			
☐ Ander vervoersmiddel, namelijk.....			

Altijd: iedere dag | **Soms:** de ene week wel, de andere week niet | **Nooit:** helemaal niet

11. Hoeveel reistijd ben je in totaal kwijt per lesdag? (heen- en terugreis)

(geef dit per vervoersmiddel dat je bij vraag 10 hebt aangevinkt aan).

.....urenminuten
.....urenminuten
.....urenminuten
.....urenminuten

12. Hoe ziet je gezinssituatie eruit? (Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is).

- Alleenstaand
- Alleenstaand met kinderen
- Wonend bij ouders
- Wonend op kamers
- Getrouwd/samenwonend met kinderen
- Getrouwd/samenwonend zonder kinderen

13. Is je mbo-opleiding te combineren met je gezinsleven/ sociale leven? (Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is).

- Altijd
- Soms
- Nooit

14. Waarom is je mbo-opleiding altijd, soms of nooit te combineren met je gezinsleven/sociale leven?

.....
.....
.....

Huidige lesbijeenkomsten:

De volgende vragen gaan over de huidige lesbijeenkomsten die je nu volgt en de voorbereiding en uitwerking hiervan.

15. Hoeveel tijd besteed je gemiddeld per week thuis nog aan je studie (buiten de lesbijeenkomsten om)?

.....urenminuten

16. Hoe bereid je je voor op de lesbijeenkomst? (Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).

	Wel	Soms	Niet
☐ Ik zorg ervoor dat mijn huiswerk af is			
☐ Ik heb een gesprek met mijn praktijkopleider			
☐ Ik kijk mijn kerntaak nog eens door			
☐ Ik noteer een aantal vragen over de leerstof die ik wil stellen aan de docent			
☐ Ik noteer vragen over de Quicksan, Pop en PAP die ik aan de docent wil stellen			
☐ Anders, namelijk.....			

Wel: dit doe ik | **Soms:** dit doe ik de ene keer wel en de andere keer niet | **Niet:** dit doe ik niet

17. Welke onderdelen moeten er in een lesbijeenkomst zitten? (Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).

	Altijd	Bijna altijd	Soms	Bijna nooit	Nooit
☐ Uitleg over de leerstof					
☐ Ruimte voor het stellen van vragen:
Theoriemateriaal					
☐ Ruimte voor het stellen van vragen:					

Quickscan, POP en PAP

- Feedback van de docent
- Feedback van medeleerlingen
- Lesvormen waarin samenwerking met anderen plaatsvindt
- Opdrachten om de leerstof te oefenen
- Ruimte voor individuele gesprekken met de docent
- Ander lesonderdeel, namelijk.....

Altijd: dit moet in elke les zitten | **Bijna altijd:** Dit moet in bijna elke les zitten (meer dan 75% van de lessen) | **Soms:** Dit moet in enkele lessen aan bod komen (meer dan 50% van de lessen) | **Bijna nooit:** Dit moet af en toe aan bod komen (25% van de lessen) | **Nooit:** Dit hoeft niet in de lesbijeekkomsten te zitten.

18. Welke onderdelen mis je in de lesbijeekkomsten? (vul ze hieronder in)

19. Wat vind je van de onderdelen in de lesbijeekkomsten? (Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).

++ + +/- - --

- Uitleg over de leerstof
- Ruimte voor het stellen van vragen:
Theoriemateriaal
- Ruimte voor het stellen van vragen:
Quickscan, POP en PAP
- Feedback van de docent
- Feedback van medeleerlingen
- Lesvormen waarin samenwerking met anderen plaatsvindt
- Opdrachten om de leerstof te oefenen
- Ruimte voor individuele gesprekken met de docent

- o Ander lesonderdeel, namelijk.....

++ : goed (positief) | +/- : soms voldoende soms onvoldoende | - : matig
 + : voldoende | - - : onvoldoende

20. Wat verwacht je van de docent tijdens de lesbijeenkomsten? (Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).

Altijd Soms Nooit

- o De docent moet zijn lessen goed voorbereid hebben
- o Ik wil in de les een vraag kunnen stellen over de leerstof
- o De docent moet uitleg geven over de leerstof
- o De docent moet leerlingen vragen om reacties over het leertraject
- o Ik wil in de les een vraag kunnen stellen over de Quicksan, POP en PAP
- o De docent moet feedback geven op mijn werk
- o De docent moet werkvormen inzetten waarin samengewerkt kan worden
- o De docent moet opdrachten geven om de leerstof te oefenen
- o Ik wil een individueel gesprek met de docent over mijn leertraject
- o Ik wil huiswerkopdrachten, zodat ik de leerstof kan oefenen
- o Anders, namelijk:

Altijd: Iedere lesbijeenkomst | **Soms:** niet elke lesbijeenkomst | **Nooit:** in geen lesbijeenkomst

21. Waar zie je tegenop als je kijkt naar het werken met CGO? (Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer). CGO = Competentiegericht leren.

Mee eens Neutraal Oneens

- o Het werken aan de kerntaken kost me (te)veel tijd
- o Ik wil extra ondersteuning bij Nederlands
- o Ik wil extra ondersteuning bij Rekenen
- o Ik wil extra ondersteuning bij MVT (moderne vreemde taal, bijv. Engels)
- o Ik vind het moeilijk om contact te leggen met mijn praktijkopleider
- o De periode om bewijzen te verzamelen voor een kerntaak is (te) kort

Masterthesis Onderwijskundig Ontwerp & Advisering, Universiteit Utrecht (2011)

87

- Ik vind het moeilijk om bewijzen te verzamelen voor een kerntaak
- Ik vind het moeilijk om te werken met de Quickscan, POP en PAP
- Het theorie examen van de kerntaak is (te) moeilijk
- Het praktijkexamen van de kerntaak is (te) moeilijk (observatie/werkstuk)
- Het maken van de opdrachten voor LL&B kost (te) veel tijd
- Het maken van de opdrachten voor LL&B is (te) moeilijk
- Het niveau van de kerntaken ligt (te) hoog
- Ik vind het moeilijk om contact te leggen met mijn BPV-begeleider
- Ik vind het moeilijk om vragen te stellen aan mijn docent
- Ik vind het moeilijk om mezelf te concentreren in een les

Mee eens: klopt

| **Neutraal :** het valt mee |

Oneens: klopt niet

Werken met de computer:

In dit onderdeel worden enkele algemene vragen gesteld over jou als deelnemer. Per vraag staat aangegeven hoe je het antwoord in moet vullen.

22. Hoe werk je schoolmaterialen uit? *(Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).*

	Digitaal	Op papier	Niet van toepassing
○ Quickscan			
○ POP			
○ PAP			
○ (Bewijzen Portfolio)			
○ Werkstuk			
○ LL&B			
○ MVT (moderne vreemde taal)			

23. Welke computervaardigheden zijn nodig om schoolmaterialen uit te werken? *(Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).*

Mee eens ? Oneens

- Een tekst typen in word of andere tekstverwerker
- Tabellen maken in Excel
- Een presentatie maken in PowerPoint
- Informatie zoeken in een zoekmachine op internet
- Werken met sociale media als Hyves, Twitter, Facebook
- Werken met een webcam
- Werken met een headset of microfoon (Skype)
- Overig, namelijk:

Mee eens = klopt | ? = geen idee | **Oneens** = klopt niet

24. Welke media en programma's gebruik je? *(Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).*

Altijd Soms Nooit

- Sociale media (zoals Hyves, Twitter, Facebook)
- MSN Messenger of een ander chat programma
- Tekstverwerkers (zoals Word, Excel)
- PowerPoint of andere presentatieprogramma's
- Surfen op internet (+ zoekmachines)
- Webcam en/of headset (bijvoorbeeld voor Skype)
- Games
- Video en muziekprogramma's als Youtube

Altijd = iedere dag | **Soms** = de ene week wel, de andere week niet | **Nooit** = helemaal niet

25. Heb je ervaring met van e-learning? *(Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).*

Mee eens ? Oneens

- Ik heb in de lesbijeenkomsten als eens gewerkt met e-learning
- Ik heb al eens gewerkt met e-learning (buiten lesbijeenkomsten)
- Ik weet wat e-learning is, maar ik heb er nog nooit mee gewerkt

- Ik heb nog nooit gehoord van e-learning
- Anders, namelijk:

Mee eens = klopt | ? = geen idee | **Oneens** = klopt niet

26. Wat versta jij onder e-learning? (Vul in wat jij denkt dat het is)

27. Heb je ervaring met van virtuele klaslokalen? (Zet een X in het vakje dat op jou van toepassing is. Doe dit voor elk nummer).

Mee eens ? **Oneens**

- Ik heb al een gewerkt in een virtueel klaslokaal
- Ik heb al eens gewerkt met virtueel klaslokaal (buiten lesbijeenkomsten)
- Ik weet wat een virtueel klaslokaal is, maar ik heb er nog nooit mee gewerkt
- Ik heb nog nooit gehoord van een virtueel klaslokaal
- Anders, namelijk:

Mee eens = klopt | ? = geen idee | **Oneens** = klopt niet

28. Wat is een virtueel klaslokaal? (Vul in wat jij denkt dat het is)

Virtueel klaslokaal:

In een virtueel klaslokaal volg je, in plaats van op de leslocatie, thuis les via het internet.

Je krijgt les in dezelfde lesgroep en kunt met elkaar en met de docent praten via een headset. Je ziet elkaar door een webcam.

De lesinhoud zal niet zozeer veranderen, want je krijgt nog steeds presentaties en theoriemateriaal en je kunt door een chat vragen stellen aan je docent of medeleerlingen. Een virtuele sessie zal ongeveer 1,5 uur duren.

29. Wat zijn voor jou voordelen om te werken in een virtueel klaslokaal? (*Vul in wat voor jou van toepassing is*).

Ja Weet niet Nee

- Geen reistijd of reiskosten kwijt
- Meer tijd kunnen werken in het filiaal
- Lessen krijgen met nieuwe media (zoals internet)
- Meer interactie (praten met docent en met andere leerlingen)
- Extra ondersteuning voor onderwerpen die extra aandacht vragen
- Mogelijkheden om filmpjes, websites en presentaties te laten zien
- Op ieder moment van de week/dag in te plannen

Ja = klopt | Weet niet = geen idee | Nee = klopt niet

30. Wat zijn voor jou nadelen om te werken in een virtueel klaslokaal? (*Vul in wat voor jou van toepassing is*).

- Extra tijd die ik aan school(opdrachten) moet besteden
- Langere werkdagen (sessies vinden buiten werktijd plaats)
- Contact met de docent en medeleerlingen zal verminderen
- Minder eenvoudig om materialen uit te wisselen
- Minder ruimte voor individuele gesprekken
- Combineren van sociale leven en gezinsleven wordt moeilijker
- Ik kan me thuis moeilijker concentreren
- Mogelijke aanschaf webcam en headset

Ja = klopt Weet niet = geen idee Nee = klopt niet

31. Zie je het zitten om te werken in een virtueel klaslokaal?

Ja, want
Nee, want

Veranderen:

Je hebt nu meerdere manieren van lesgeven waarbij zie komen.

- Face-to-face onderwijs: Dit zijn de lesbijeenkomsten zoals je ze nu volgt
 - E-learning: Dit is leren via de computer
 - Virtuele klaslokalen: Dit is hetzelfde als een huidige lesbijeenkomst, maar dan thuis via internet
 - Gemengd leren: Dit is een combinatie van bovenstaande manieren
-

32. Hoe zou je les willen krijgen? (Vul je top 6 in. 1 heb je het liefste en 6 het minst lief. Vul elk cijfer maar één keer in. Zie hiervoor ook het voorbeeld).

	Nr.	Voorbeeld
○ Face-to-face onderwijs (onderwijs zoals je het nu krijgt)	5	
○ Op de leslocatie via de computer (in e-learning)	2	
○ Thuis via de computer (in e-learning)	1	
○ Zelfstandig via de computer met de mogelijkheid om vragen te stellen aan docent	3	
○ Via een virtueel klaslokaal (thuis)	6	
○ Gemengd leren: een combinatie van deze bovengenoemde vragen	4	

33. Wat zijn voor jou de voor- en nadelen bij het volgen van deze mbo-opleiding?

Voordelen
Nadelen

Dit was de laatste vraag. Kijk even goed of je alles hebt ingevuld en lever dan de vragenlijst in.

Bedankt voor je medewerking!!
